

Η ΣΥΓΧΡΟΝΟΣ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΓΕΩΡΓΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ ⁽¹⁾

Υπό κ. Ι. Σ. ΑΝΘΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

Πτυχιούχου Α. Γ. Σ. Α., Μ. Σ. in Agriculture
Ειδικού εις τὴν Γεωργικὴν Κοινωνιολογίαν καὶ
Γεωργικὰ Οικονομικά

Συμφώνως πρὸς ὅσα ἀναφέρονται εἰς ἱστορικὰς μελέτας, πολλὰ εἶναι τὰ πρόσωπα, τὰ ὁποῖα, ἀπὸ τοὺς ἀρχαιότατους χρόνους ἕως τὰς ἀρχὰς τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνος, ἐνδιεφέρθησαν διὰ τὴν φύσιν τῶν ἀνθρωπίνων κοινωνιῶν καὶ τῶν κοινωνικῶν φαινομένων.

Οἱ πλεῖστοι ὅμως τῶν Εὐρωπαϊῶν, Ἀμερικανῶν καὶ ἄλλων ἀρμοδίων ἐξέ-
νων ἐρευνητῶν παραδέχονται σήμερον ὡς προδρόμους τῆς συγχρόνου κοινωνιο-
λογίας δύο φιλοσόφους τοῦ δεκάτου ἐνάτου αἰῶνος.

Πρῶτος ἐξ αὐτῶν εἶναι ὁ Γάλλος Auguste Comte, ὁ ὁποῖος ἐπέλασε
(1839) τὴν λατινο-ελληνικὴν λέξιν sociologie. Κατὰ τὰς ἀπόψεις τούτου, ἡ κοι-
νωνιολογία ἔπρεπε νὰ εἶναι ἓν εἶδος φυσικῆς τῶν ἀνθρωπίνων κοινωνιῶν, ἡ κο-
ρυφαία τῶν θετικῶν ἐπιστημῶν, ὡς ἐξετάζουσα τὰ πλέον περίπλοκα ὄλων τῶν
φαινομένων, δηλαδὴ τὰ κοινωνικά.

Ὁ δεῦτερος τῶν ὑπ' ὄψει φιλοσόφων εἶναι ὁ Βρεταννὸς Herbert Spencer,
ὅστις υἰοθέτησε τὸν ὑπὸ τοῦ Comte ἐφευρεθέντα ὄρον καί, μεταξὺ τῶν ἄλλων,
συνέγραψε (1876 - 96) ἔργον ὑπὸ τὸν τίτλον Principles of Sociology. Ὁ Spen-
cer παρωμοίασεν, ὡς γνωστόν, τὰς κοινωνίας μας πρὸς ζῶντας ὀργανισμούς.
Οὕτω, κύτταρα τῶν κοινωνιῶν εἴμεθα ἡμεῖς οἱ ἄνθρωποι. Ὅργανα κοινωνικῆς
θρόψεως εἶναι ἡ γεωργία καὶ ἡ βιομηχανία, ἐνῶ ἡ κοινωνικὴ ἀμυνα εἶναι ἔργον
τοῦ στρατοῦ καὶ τῶν δικαστηρίων, ἡ κοινωνικὴ κυκλοφορία τελεῖται ἀπὸ τὸ ἐμ-
πόριον κ.ο.κ. Ἐπηρεασθεὶς προφανῶς ἀπὸ τὰς ἐρεῦνας τοῦ συμπατριώτου αὐτοῦ
Darwin, ὁ Spencer δὲν συνεφώνησε μὲ τὰς γνώμας τοῦ Comte, ὡς πρὸς τὴν
φύσιν τῆς κοινωνιολογίας. Κατὰ τὰς ἀντιλήψεις του, ἡ ἐπιστήμη αὕτη ὀφείλει νὰ
ἐπιδιώκῃ—ἐφαρμόζουσα πάντοτε τοὺς νόμους τῆς ἐξελίξεως—τὴν ἐρημνίαν τῆς
παρούσης καταστάσεως τῶν κοινωνιῶν, διὰ τῆς μελέτης τῶν ἀρχικῶν σταδίων τῆς
γενέσεώς των.

Πλὴν τῶν δύο ἀνωτέρω φιλοσόφων, πολλοὶ ἄλλοι πασίγνωστοι ἢ λησμονη-
θέντες ἤδη εὐρυμαθεῖς διανοούμενοι εἶναι ἀμέσως συνδεδεμένοι μετὰ τῶν παρα-

1) Ἄνευ ἀδείας τοῦ συγγραφέως ἀπαγορεύεται ἡ χρησιμοποίησις μέρους ἢ ὅλου τοῦ
κειμένου.

τηρηθεισών διαφοροποιήσεων εις την κοινωνιολογικήν σκέψιν, κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ προηγουμένου αἰῶνος· ἐνῶ ἕτερα εἰδικῶς περὶ τὰ κοινωνιολογικὰ ἀσχοληθέντα πρόσωπα, ἐπειδὴ ἔζησαν καὶ κατὰ τὸν παρελθόντα καὶ κατὰ τὸν παρόντα αἰῶνα, σχηματίζουσαν ἰδιάζουσαν διεθνήν πλειάδα, ἣ ὁποία ἀποτελεῖ ἐν εἶδος γεφύρας μεταξὺ τῆς παλαιᾶς καὶ τῆς συγχρόνου κοινωνιολογικῆς διανοήσεως. Μέλη τοῦ ἀστερισμοῦ τούτου ὑπῆρξαν οἱ Charles H. Cooley (1864—1929), Emile Durkheim (1858—1917), Franklin H. Giddings (1855—1931), Vilfredo Pareto (1848—1923), William I. Thomas (1863—1947), Ferdinand Toenies (1855—1936), Max Weber (1864—1920) καὶ ἄλλοι. Ἄπαντες οὗτοι προσωπικῶς ἀλλὰ καὶ ἐμμέσως διὰ τῶν συνεργατῶν των, ἐπηρέασαν τόσον τὰ ἐνδιαφέροντα πολλῶν ἐρευνητῶν τῆς ἐποχῆς μας, ὅσον καὶ τὰς ἐντυπώσεις τῶν συμπατριωτῶν των καὶ ἄλλων περὶ τῆς φύσεως τῆς κοινωνιολογίας.

Ἡδὴ, ἡ ἀκριβὴς παρουσίασις καὶ ποιοτικὴ στάθμισις τῶν παλαιῶν καὶ προσφάτων κοινωνιολογικῆς φύσεως εὐρημάτων εἶναι, βεβαίως, ἔργον τῶν ἀσχολουμένων μετὰ τὴν ἱστορίαν τῆς κοινωνιολογίας. Ὅπως καθῆκον τούτων εἶναι καὶ ἡ διερεῦνησις τῶν συνθηκῶν ὑπὸ τὰς ὁποίας ἕκαστος πρόδρομος ἢ θεμελιωτὴς τῆς συγχρόνου κοινωνιολογίας ἐδέχθη τὴν ἐπίδρασιν προσώπων, ομάδων ἢ ὁλοκλήρου τοῦ πέριξ αὐτοῦ κοινωνικοῦ πλαισίου καὶ ἐπέδρασεν ἀντιστοίχως ἐφ' ἐνὸς ἐκάστου ἐξ αὐτῶν.

Ἐν γένει ὅμως εἶναι δυνατὸν νὰ λεχθῆ, ὅτι ποικίλοι συνδυασμοὶ παραγόντων — ἐντὸς διαφόρων πλαισίων χρόνου, χώρου, πληθυσμοῦ καὶ πολιτισμοῦ — εἶχον ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ἐκ μέρους ὄρισμένων ἡγετικῶν φυσιογνωμιῶν χάραξιν διακεκομμένων κατευθύνσεων εἰς τὴν κοινωνιολογικὴν ἔρευναν.

Τὸ γεγονός τοῦτο εἶχε δυσμενεῖς ἀλλὰ καὶ εὐνοϊκὰς διὰ τὴν περαιτέρω ἀνάπτυξιν τῆς κοινωνιολογίας συνεπείας.

Ἐπὶ παραδείγματι, ὁ συρμός τῆς διὰ τῆς σπουδῆς τῆς ἱστορίας ἀποκαλύψεως τῶν σταδίων ἐξελίξεως τῶν κοινωνιῶν, τῶν θεσμῶν κ.ο.κ. (κοινωνικὸς διαρβινισμός) ἔστρεψε σημαντικὸν ἀριθμὸν «κοινωνιολογούντων» πρὸς ἱστορικὰς μελέτας, ἐνῶ ἡ πρὸ αὐτῶν κοινωνικὴ πραγματικότης ἀπήρχετο ἀνεπιστρεπτί. Ἄγτιστοίχως, ὅμως, εἶναι δυνατὸν νὰ ὑποστηριχθῆ, ὅτι ἠδραίωσε τὴν γνωστὴν ἡμέρον «ἱστορικὴν προσέγγισιν» (historical approach), ὡς εἰσαγωγὴν εἰς τὰς πύξεις φύσεως κοινωνικῆς ἐρέυνας. Κατέδειξεν ἐν γένει, δηλαδή, τὴν ἀνάγκην τῆς ἀδρομεροῦς ἐκτιμήσεως τοῦλάχιστον τοῦ ἀμέσως προηγουμένου κοινωνικοῦ πλαισίου, διὰ τὴν πληρεστέραν κατανόησιν τῆς φύσεως τῶν φαινομένων τῶν παρατηρουμένων ἐντὸς τοῦ ἐκάστοτε λεπτομερειακῶς ἐξεταζομένου τοιούτου.

Ἐπίσης, τὰ ἀναφανέντα διάφορα ντετερμινιστικῆς (αιτιοκρατικῆς) ἐμπνεύσεως δόγματα περιέπλεξαν καὶ ἐκέρδισαν ὑπὲρ αὐτῶν μερικὸς ἔρευνητὰς τῶν αἰτίων καὶ τῶν ἀποτελεσμάτων τῶν ἀνθρωπίνων σχέσεων ἢ περιώρισαν τὰς ἀκαδημαϊκὰς δυνατότητας ἀρκετῶν ἄλλων. Ἀλλὰ ταυτοχρόνως, ἀναιροῦσαι ἀλλήλας αἱ δόξασίαι αὗται — ὅπως ὁ οἰκονομικὸς ντετερμινισμός, τὸν ὁποῖον διέδωσαν ὁ K. Marx (1818—1883) καὶ ἄλλοι φορεῖς παραλλήλων ἀντιλήψεων, ὁ τεχνολογικὸς μονισμός τοῦ E. B. Tylor (1832—1917) καὶ τοῦ L. H. Morgan (1818—1881), ὁ φυλετικὸς ντετερμινισμός τοῦ Arthur de Gobineau (1816—1882), ὁ γεωγραφικὸς

κός τοῦ H. T. Buckle (1821—1862) κ.τ.τ. — ὠδήγησαν τοὺς συγχρόνους κοινωνιολόγους εἰς σχετικὰς ἐρεῦνας καὶ δι' αὐτῶν εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι τὴν ἐκδήλωσιν οἰουδήποτε κοινωνικοῦ φαινομένου καὶ τὰς συνεπείας του προκαλοῦν κατὰ κανόνα εἰς κάθε περίστασιν πολλὰ καὶ ποικίλης φύσεως πλέγματα αἰτίων.

Ἐκτάκτως ὠφέλιμοι καὶ λίαν ἀποφασιστικῆς σημασίας, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν διαμόρφωσιν τῆς συγχρόνου κοινωνιολογίας εἰς ἀληθῆς γένος θετικῶν ἐπιστημῶν, ὑπῆρξαν καὶ οἱ διάφοροι σχετικοὶ διαδοχικοὶ συνδυασμοὶ κοινωνικῶν παραγόντων, οἱ ὅποιοι ἔλαβον χώραν ἐντὸς τῆς ὅλης ἰδιομόρφου Κοινωνίας τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς, ἀπὸ τῆς λήξεως τοῦ Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου καὶ ἐντεῦθεν.

Πραγματικῶς, ἐντὸς τῶν ἐκεῖ σχηματισθέντων ἔκτοτε ἀλλεπαλλήλων κοινωνικῶν πλαισίων, πάντες σχεδὸν οἱ κοινωνιολόγοι — ὡς πρακτικοὶ ἀνθρωπισταὶ καὶ ὡς ἐπιστήμονες ἐνδιαφερόμενοι διὰ τὸ παρὸν καὶ τὸ μέλλον τῆς κοινωνίας των — κατώρθωσαν νὰ ἀπελευθερωθοῦν ἀπὸ τὰς φιλοδόξους καὶ ἐνίοτε νεφελώδεις θεωρίας τοῦ παρελθόντος καὶ νὰ συγκεντρώσουν τὴν προσοχὴν των εἰς τὴν συστηματικὴν παρατήρησιν τῆς καθημερινῆς πραγματικότητος. Δὲν ἠρκεσθήσαν, ὅμως, μόνον εἰς τοῦτο. Ἄλλ' ἐπιθυμοῦντες ὅπως μελετήσουν, κατὰ τρόπον ἀδιάβλητον καὶ ὑποδειγματικόν, τὴν φύσιν κυρίως τῆς ἰδικῆς των κοινωνίας καὶ προβλέψουν τὰς πιθανὰς μελλοντικὰς μεταβολὰς τῆς, υἰοθέτησαν τὴν μέθοδον τῶν θετικῶν ἐπιστημῶν. Πρὸς ἐφαρμογὴν δὲ αὐτῆς προσήρουν μεθ' ὑπομονῆς παλαιὰς καὶ ἐπιμόνας ἐσφυρηλάτησαν νέας τεχνικὰς κοινωνικῆς ἐρεῦνης. Διὰ τῆς χρήσεως καὶ τῆς συνεχοῦς τελειοποιήσεως τῶν τεχνικῶν τούτων, συνεσώρευσαν ταχύτατα πρωτοφανῆ ὄγκον δεδομένων μεγάλου κοινωνιολογικοῦ ἐνδιαφέροντος.

Φυσιολογικῶς, κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ἐπαναστατικῶν αὐτῶν γεγονότων, οἱ ἐρευνῆται, διδάσκαλοι καὶ μαθητευόμενοι Ἀμερικανοὶ κοινωνιολόγοι συνεσπειρώθησαν εἰς διαφόρους σχολὰς σκέψεως, ὅπως εἶναι π.χ. ἡ νεο-θετικιστικῆ, ἡ κοινωνιομετρικῆ καὶ ἄλλαι. Ἐπίσης, οἱ ἔχοντες κοινὰ ἐνδιαφέροντα ἐσχημάτισαν μέγαν ἀριθμὸν ὁμάδων ἐντατικῆς ἐπιστημονικῆς ἐρεῦνης. Ἀποτέλεσμα τῆς δράσεως μερικῶν ἐκ τῶν ὁμάδων τούτων ἦτο ἡ σχεδιοποίησις καὶ πραγματοποίησις εἰδικῶν διασταυρουμένων κοινωνιολογικῶν μελετῶν περὶ οἰκογενείας, ἐγκληματικότητος, πολιτιστικῆς προσαρμογῆς ἀλλοδαπῶν κ.τ.τ., ἢ δημοσίευσις τῶν σχετικῶν ἀποτελεσμάτων, ὡς καὶ ἡ διάκρισις τῆς κοινωνιολογίας εἰς ἀστικὴν καὶ ἀγροτικὴν.

*
* *

Μετὰ τὴν λήξιν τοῦ Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου, συνεπεία τῆς σημειωθείσης γενικωτέρας πολιτιστικῆς ἐπαφῆς μεταξὺ τῶν κοινωνιῶν διαφόρων ἡπείρων, ἐγένετο ὁλονὲν καὶ περισσότερον αἰσθητὴ εἰς τὴν Εὐρώπῃν καὶ ἀλλαχὺ ἡ σημασία τοῦ τρόπου καὶ τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς ἐργασίας τῶν Ἀμερικανῶν κοινωνιολόγων. Ἐν γένει δὲ ἀνεγνωρίσθη ἡ ἀνάγκη κατανομῆς τινος τοῦ ἔργου μεταξὺ τῶν διαφόρων ἐρευνῆτων, ὡς καὶ ἡ σκοπιμότης τῆς κατατάξεως τῶν πλέον ὁμοιογενῶν κοινωνιολογικῶν παρατηρήσεων, ὑποθέσεων περὶ σχέσεων αἰτίων καὶ ἀποτελεσμάτων κ.τ.λ. εἰς διακριτέας ὁλότητας.

Τοιουτοτρόπως, όταν ὀμιλῶμεν σήμερον συνοπτικῶς περὶ κοινωνιολογίας, ἐννοοῦμεν οὐσιαστικῶς μίαν *σύνθεσιν* ἀφ' ἐνὸς μὲν εἰδικῶν, διασταυρουμένων, ἀλληλεξαρτωμένων καὶ ἀλληλοσυμπληρουμένων ἐπιστημῶν, αἱ ὁποῖαι μελετοῦν ἰδιαίτερας μορφὰς ἀνθρωπίνης ἀλληλεπιδράσεως καὶ συγκεκριμένους τύπους ἀνθρωπίνων ομάδων—κοινωνιολογία τῆς οἰκογενείας, τοῦ ἐγγλήματος, τῆς θρησκείας, τοῦ νόμου, τοῦ πολέμου, τῆς βιομηχανίας κ.ο.κ.—καὶ ἀφ' ἐτέρου γενικωτέρων θεωριῶν περὶ τῆς καθόλου δομῆς, τῆς λειτουργίας καὶ τῶν διαφοροποιήσεων τῶν ἀνθρωπίνων κοινωνιῶν. Ἐκάστη τῶν προαναφερθεῖσων εἰδικῶν ἐπιστημῶν συνεχῶς προσφέρει ἠλεγμένον ὕλικόν εἰς τὴν γενικὴν κοινωνιολογικὴν θεωρίαν, ἀντλεῖ δὲ ταυτοχρόνως ἐξ αὐτῆς διαρκῶς βελτιουμένας παραστάσεις κοινωνικῶν πλαισίων, ὡς καὶ χρήσιμον διορατικότητα.

Ὅπως καὶ ἂν ἔχουν ἐκ τοῦ πλησίον τὰ πράγματα, μακροσκοπικῶς θεωρουμένη ἢ σύγχρονος κοινωνιολογία παρουσιάζεται ὡσάν ἐν ταχέως ἀναπτυσσόμενον προῖόν ἐρευνῶν πραγματοποιουμένων εἰς τὴν ὑπαιθρον καὶ τὰ ἀστικά κέντρα, διὰ τῆς χρησιμοποιήσεως τῆς ἐπιστημονικῆς μεθόδου.

Ἡ μέθοδος αὕτη, τὴν ὁποῖαν, καθὼς ἀνεφέραμεν, οἱ κοινωνιολόγοι παρέλαβον ἀπὸ τὰς θετικὰς ἐπιστήμας, εἶναι δυνατόν νὰ περιγραφῆ ὡς ἀποτελουμένη ἐκ πέντε διακεκριμένων διαδοχικῶν σταδίων. Εἰς τὸ ἀρχικόν, ὁ κοινωνιολόγος, διὰ τῶν αἰσθησέων του ἴσως δὲ καὶ μὲ τὴν βοήθειαν φωνοληπτικῶν, κινηματογραφικῶν καὶ λοιπῶν ὀργάνων ἢ τῆς τεχνικῆς τῶν συνετεύξεων, ἐρωτηματολογίων, κ.τ.τ., σχηματίζει τὰς πρῶτας ἐντυπώσεις περὶ τοῦ φαινομένου ἢ τοῦ πλέγματος φαινομένων τὰ ὁποῖα εἴλκυσαν τὴν προσοχὴν του. Ἐν συνεχείᾳ, προβαίνει εἰς προκαταρκτικὰ παρατηρήσεις. Ἐπὶ τῇ βάσει αὐτῶν, κατὰ τὸ τρίτον στάδιον, σχηματίζει μερικὰ συναφεῖς λογικὰς ὑποθέσεις. Πρὸς ἐπιβεβαίωσιν τούτων προχωρεῖ, διαρκοῦντος τοῦ τετάρτου σταδίου, εἰς προσθέτους παρατηρήσεις καὶ σχετικούς πειραματισμούς. Τελικῶς, ἐφ' ὅσον αἱ περιστάσεις τὸ ὑπαγορεύουν, ὁ ἐφαρμοστῆς (ἐπαγγελματίας) κοινωνιολόγος ἐξευρίσκει καὶ περιγράφει ὠρισμένα πραγματοποίησιμα μέτρα, τῶν ὁποίων προτείνει τὴν λήψιν, εἴτε πρὸς ἐπανάληψιν ἢ ἐπιτάχυνσιν, εἴτε πρὸς ἀναστολήν ἢ πρόληψιν κ.λ. τοῦ μελετηθέντος φαινομένου καὶ ἀναλόγως τῆς κοινωνικῶς ὠφελίμου ἢ ἐπιβλαβοῦς φύσεώς του.

Πολλὰ ἀπὸ τὰ προσόντα τῆς ἐπιστημονικῆς μεθόδου εἶναι τόσον ἐμφανῆ ὥσον καὶ σοβαρά. Προφανῶς αὕτη εἶναι τυποποιημένη καὶ εὐχρηστος. Ἐπιτρέπει εἰς πάντα εἰλικρινῶς ἐνδιαφερόμενον διὰ τὴν ἀποκάλυψιν τῆς πραγματικότητος ἐρευνητὴν νὰ διανοηθῆ, ἀνεξαρτήτως τῶν ἰδίων αὐτοῦ ἐπιθυμιῶν, πολιτικῶν πεποιθήσεων, ἰδανικῶν καὶ ἄλλων παρομοίας φύσεως δεσμευτικῶν παραγόντων. Ἐπίσης, διευκολύνει σημαντικῶς τὴν ὀρθὴν ἐκτίμησιν τῆς ποιότητος κειωρισμένων ἐπιστημονικῶν προσπαθειῶν, τὴν σύγκρισιν τούτων πρὸς ἄλλας παρομοίας, τὴν ἄμεσον χρησιμοποίησιν τῶν προκυπτόντων ποικίλων εὐρημάτων, ὡς καὶ τὴν ἐνωματώσιν των εἰς τὰς οἰκείας εἰδικὰς κοινωνιολογικὰς ἐπιστήμας.

Κυρίως εἰς τὴν ἀφομοίωσιν τῆς μεθόδου ταύτης καὶ εἰς τὴν μέγριση μείου ἀφορήτου σχολαστικότητος ἐπιμονὴν ἐπὶ τῆς αὐστηρῶς ἐπακριβοῦς ἐφαρμογῆς τῆς, ὀφείλει ἡ κοινωνιολογία τὴν σημερινὴν θέσιν της μεταξὺ τῶν θετικῶν

ἐπιστημῶν καὶ οἱ κοινωνιολόγοι τὰς προσωπικὰς ἢ ὁμαδικὰς ἐπαγγελματικὰς ἐπιτυχίας των. Τοῦτο δέ, διότι ἡ υἰοθέτησις τῆς ἐπιστημονικῆς μεθόδου συνεπέφερε καὶ τὴν κατάλληλον χρῆσιν τῶν ἀνωτέρων μαθηματικῶν, τῆς στατιστικῆς καὶ τελευταίως τῶν ἠλεκτρονικῶν ἐγκεφάλων.

Ἡ διηνεκῆς ἐφαρμογὴ τῆς ἐν λόγῳ μεθόδου καθιστᾷ ἕξιν ἀκόμη καὶ εἰς τοὺς μαθητευομένους κοινωνιολόγους τὴν πειθαρχημένην, ἀπροκατάληπτον παρατηρητικότητα καὶ τοὺς προσεκτικούς, ἐπὶ τῇ βίσει τῶν σχετικῶν κανόνων, συλλογισμούς. Μηχανικῶς, λοιπόν, εὐρίσκονται οὗτοι εἰς συνεχῆ κατάστασιν ἀνέντου ἐπιστημονικῆς ἐργηγόρσεως, ἢ ὁποῖα τοὺς ἐπιτρέπει νὰ διακρίνουν τὰς ἐνδείξεις, νὰ ἑξετάζουν μὲ ἀντικειμενικότητα καὶ νὰ διαγιγνώσκουν μὲ ἀκριβείαν τὴν φύσιν τῶν ὑποπιπτουσῶν εἰς τὴν ἀντίληψίν των καταστάσεων. Τοῦτο τὸ γεγονός ἀπεικονίζει, πειρακτικά, σχετικὸν ἀνέκδοτον. Συμφώνως πρὸς αὐτό, κατὰ τὴν διάρκειαν σιδηροδρομικοῦ ταξιδίου, εἰς ἐπιβάτης ἔδειξεν εἰς παραταθήμενον κοινωνιολόγον τὰ βόσκοντα εἰς τοὺς ἀγρούς πρόβατα καὶ τοῦ εἶπε : «Τὰ ζῶα αὐτὰ εἶναι κουρεμένα». Ἐκεῖνος δέ, αὐτομάτως, ἀπήντησε : «Φαίνονται κουρεμένα ἀπ' αὐτὴν τὴν πλευράν».

Ἀνεξαρτήτως τῶν προσωπικῶν ἢ ὁμαδικῶν δυνατοτήτων καὶ τῶν ἐπιστημονικῶν προσπαθειῶν τῶν συγχρόνων κοινωνιολόγων καὶ παρὰ τὴν ἀναγνώρισιν τῶν ὑπηρεσιῶν τὰς ὁποίας καθημερινῶς προσφέρει ἡ κοινωνιολογία, ἡ ἐπιστήμη αὕτη συναντᾷ εἰσέτι ὀρισμένα ἐμπόδια εἰς τὸ ἔργον της.

Δυσχερείας εἰς τὰς ἐρεῦνας τῶν κοινωνιολόγων παρεμβάλλει, ἐπὶ παραδείγματι, ἡ ἐσκεμμένη δρᾶσις μερικῶν ἀτόμων ἢ ὁμάδων, αἱ ὁποῖαι ἐπιδιώκουν πολιτικὰς ἀναρροθμίσεις ἢ τὴν διὰ τῆς βίας ἐπιβολὴν πολιτικῶν καθεστωτικῶν μεταβολῶν, ἐν ὀνόματι δῆθεν τῆς κοινωνιολογίας. Εἰς τὴν πραγματικότητα, βεβαίως, ἡ κοινωνιολογία εἶναι ἐπιστήμη καὶ ὄχι πολιτικὴ κίνησις, τὰ δὲ ὑπ' ὄψει πρόσωπα στηρίζονται ἐπὶ μονομερῶν, ἀπρηχαιωμένων καὶ ἐπιστημονικῶς κατηγορημένων πλέον «φιλοσοφικῶν θεωριῶν» τοῦ παρελθόντος αἰῶνος.

Ὅμοιως, εἰς τὴν καθυστέρησιν τῶν ἐργασιῶν τῶν κοινωνιολόγων συντελεῖ τὸ γεγονός ὅτι, πρὶν ἢ μελετήσουν οἰονδήποτε δημοσίου ἐνδιαφέροντος κοινωνικὸν φαινόμενον, ὀφείλουν νὰ ἀναλίσκουν χρόνον πρὸς ἀπομάκρυνσιν τοῦ πέρριξ αὐτοῦ ἀδιαφανοῦς καλύμματος συγχύσεως, τὸ ὁποῖον δημιουργοῦν ἀπαίδευτα εἰς τὴν κοινωνιολογίαν ἢ ἐπικινδύνως ἡμιμαθῆ πολυπράγμονα πρόσωπα, διὰ τῶν ἀβασίμων ἀοριστολογιῶν των καὶ τῆς συναφοῦς ἄλλοπροσάλλου δράσεώς των.

Ἄλλ' αἱ ἀναφερθεῖσαι δυσχερεῖαι εἶναι ἁπλῶς ἐνοχλητικαί, ἐν συγκρίσει πρὸς τὰ ἰδιάζοντα καὶ σοβαρὰ ἐμπόδια, τὰ ὁποῖα εἶναι πολλάκις ὑποχρεωμένοι νὰ ἀντιμετωπίζον οἱ κοινωνιολόγοι κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν καθηκόντων των. Ἰδιαιτέρως ἐπικίνδυνα ἐμπόδια ἀνακύπτουν, ὡς γνωστόν, ὅταν αἱ διεξαγόμεναι κοινωνιολογικῆς φύσεως ἐρευναι ἄπτονται λίαν διαδεδομένον δεισιδαιμονιῶν καὶ προκαταλήψεων ἢ ἀποκαλύπτουν τὰς ἀρνητικὰς ἕως καὶ ἀντικειμενικὰς ἐπιδείξεις—δι' ἰσχύν, δόξαν, γόητρον, ὕλικὰ ἀγαθὰ κ.τ.τ.—μερικῶν φατριῶν, σπειροῶν, φαινομενικῶς ὀφελίμων εἰς τὴν κοινωνίαν πολυωνύμων ὀργανώσεων καὶ ἐν γένει, ὁμάδων ἀδιστάκτων παραβατῶν τῶν κοινωνικῶν κανόνων.

Ἐνίοτε, σημαντικὰ ὡσαύτως προσκόμματα συναπαντοῦν οἱ κοινωνιολόγοι

εἰς τὴν ἀποτελεσματικὴν συμμετοχὴν των εἰς τὰς δραστηριότητας μικτῶν ἐπιτροπῶν κοινωνικῆς ἐρευνῆς ἢ ὑποδείξεως καὶ προωθήσεως μέτρων ἐκπαιδευτικῆς, βιομηχανικῆς, ἀγροτικῆς κ.λ. πολιτικῆς. Αὐτὸ δὲ συμβαίνει διὰ πολλοὺς καὶ ποικίλους λόγους : Κατ' ἀρχὴν, ὡς γνωρίζομεν, τὰ μέλη τῶν τοιούτων ἐπιτροπῶν τὰ ἀκολουθήσαντα ἄλλας κοινωνικὰς ἐπιστήμας δὲν εἶναι ἐπαγγελματικῶς προητοιμασμένα, ὅπως συλλαμβάνουν τὰ προβλήματα, τὰ ὁποῖα ὑπευθύνως ἐρευνοῦν ἢ ἐπιχειροῦν νὰ ἐπιλύσουν, ὡσὰν ἀναπόσπαστα τμήματα τοῦ συνόλου τῆς πραγματικῶς ὕφισταμένης κοινωνικῆς καταστάσεως. Ἐπίσης, τὰ πρόσωπα ταῦτα ἀδυνατοῦν νὰ κατανοήσουν πλήρως τὴν πρακτικὴν σημασίαν τῶν κοινωνιολογικῶν διαγνώσεων περὶ τῶν πιθανῶν πολιτιστικῆς φύσεως αἰτίων ἀποτυχίας τῶν μέτρων, τῶν ὁποίων τὴν ἐφαρμογὴν συνιστοῦν καὶ ἐπιδιώκουν. Προσέτι, πολλάκις αἱ κοινωνικῶς ὠφέλιμοι προσπάθειαι τῶν κοινωνιολόγων ἐντὸς τῶν ὑπ' ὄψει ἐπιτροπῶν δὲν καταλήγουν εἰς αἴσιον πέρας, διὰ τὸν λόγον ὅτι οἱ συνεργάται των ἐξειδικευμένοι ἐπιστήμονες δὲν εἶναι εἰς θέσιν νὰ ἐκτιμήσουν τὰς προβλέψεις τούτων, περὶ τῆς σοβαρότητος τῶν γενικωτέρων, τυχὸν λίαν ἐπιβλαβῶν, κοινωνικῶν ἀντικτύπων τῶν ἐκάστοτε προτεινομένων μέτρων.

Τὰ περιθώρια τῆς παρουσίας ὁμιλίας δὲν ἐπιτρέπουν, ἀσφαλῶς, τὴν ἐπέκτασίν μας εἰς περιγραφὰς συγκεκριμένων ἀτυχῶν περιστατικῶν, τὰ ὁποῖα εἶχον ὡς συνέπειαν τὴν ἀπώλειαν κεφαλαίου καὶ τὴν πρόκλησιν ἀνθρωπίνου πόνου. Ἡ πείρα, ὅμως, τοιούτων συμβάντων καταδεικνύει, ὅτι ἡ στάσις τῶν ἐκπροσώπων τῶν διαφόρων κοινωνικῶν ἐπιστημῶν ἐντὸς τῶν ἐν λόγῳ ἐπιτροπῶν ἀντικατοπτρίζει τὰς οἰκογενειακὰς, οὕτως εἰπεῖν, σχέσεις τῶν ἐπιστημῶν τούτων.

Ὡς ἐνθυμούμεθα, αἱ σχέσεις οἰασδήποτε κοινωνικῆς ἐπιστήμης πρὸς τὰς ὑπολοίπους εἶναι ἰδιόμορφαι, διότι ὁλόκληρος μὲν ἡ οἰκογένεια τῶν κοινωνικῶν ἐπιστημῶν μελετᾷ τὸ αὐτὸ πολύμορφον ἀντικείμενον, δηλαδὴ τὴν ἀνθρωπίνην συμπεριφορὰν, ἀλλ' ἐκάστη ἐξ αὐτῶν πράττει τοῦτο ἀπὸ ἰδιαιτέρας—χαρακτηριστικῆς δι' αὐτὴν—σκοπιᾶς. Οὕτως, ὡς γνωστόν, ἡ ἱστορία ἐγκύπτει κυρίως εἰς τὴν λεπτομερειακὴν σπουδὴν μοναδικῆς φύσεως πλεγμάτων κοινωνικῶν φαινομένων, ὅπως π.χ. εἶναι τὰ σημειώθέντα κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Περικλέους, τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, τῆς Πτώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τῆς Ἀμερικανικῆς καὶ τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως ἢ τῆς Μικρασιατικῆς Καταστροφῆς. Ἡ πολιτικὴ διερευνᾷ τὰς σχέσεις τὰς δημιουργουμένας, ὅταν τὰ ἀνθρώπινα ὄντα προσπαθοῦν νὰ ἐγκαταστήσουν καὶ νὰ διατηρήσουν τὴν τάξιν. Ἡ οικονομικὴ ἀσχολεῖται μὲ τὰς ἀλληλεπιδράσεις, αἱ ὁποῖαι ἀναπτύσσονται κατὰ τὴν παραγωγὴν καὶ τὴν κατανάλωσιν τῶν ἀγαθῶν, τὴν κατανομὴν τῶν εἰσοδημάτων κ.τ.τ. Ἡ δὲ πολιτιστικὴ ἀνθρωπολογία περιγράφει ἀναλυτικῶς μικρὰς «πρωτογόνους» κοινωνίας, ὡσὰν συστήματα σχέσεων ἢ ἐρευνᾷ τὰς ἀλληλεξαρτήσεις μεταξὺ θρησκευτικῆς, οἰκογενειακῆς, πολιτικῆς, οικονομικῆς κ.λ. συμπεριφορᾶς τῶν ἀνθρώπων.

Συγκρινομένη πρὸς τὰς ἀνωτέρω κοινωνικὰς ἐπιστήμας ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰς λοιπὰς τοιαύτας ἢ σύγχρονος κοινωνιολογία εἶναι ἐμφανῶς γενικωτέρα θετικὴ ἐπιστήμη. Πεδίον τοῦ ἐνδιαφέροντός της εἶναι ὁλόκληροι αἱ ἀνθρώπινοι κοινωνίαί, τὰς ὁποίας καὶ πραγματεύεται, ἐντὸς συγκεκριμένων χώρων καὶ χρονικῶν

περιόδων, ὡς συστήματα ἀλληλεπιδράσεως, ὥσάν τὰς μεγίστας δυνατὰς σχετικῶς διαρκεῖς ὁλότητα ἀνθρώπων ἱκανὰς νὰ διαιωνίζουσι ἑαυτὰς, ἐχούσας κοινὸν πολιτισμὸν καὶ συναίσθησιν ὅτι ἀποτελοῦν ἰδιαιτέραν μονάδα. Σπουδάζουσα δὲ ἡ κοινωνιολογία ἐκ τοῦ σύνεγγυς τὰς μορφὰς τῆς ἀλληλεπιδράσεως τῆς παρατηρουμένης μεταξὺ τῶν μελῶν τῶν κοινωνιῶν καὶ τοὺς τύπους τῶν ἀναφαινομένων κοινωνικῶν ὁμάδων, τέμνει τὸ περιεχόμενον τῶν ἄλλων κοινωνικῶν ἐπιστημῶν. Οὕτω, π.χ., οἱ κοινωνιολόγοι, οἱ ὁποῖοι διερευνοῦν τὰς μορφὰς ἀλληλεπιδράσεως τὰς ἐμφανιζομένας μεταξὺ ἐκκλησιαζομένων προσώπων, εἰσέρχονται ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς θεολογίας. Ἐκεῖνοι πάλιν, οἱ ὁποῖοι ἐξετάζουσι τοὺς τύπους τῶν διοικητικῶν συμβουλιῶν τῶν τραπεζῶν, τῶν διαφόρων μικρῶν ἢ μεγάλων βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων, τῶν συνεταιρισμῶν τῶν παραγωγῶν ἢ καταναλωτῶν ὀλιγῶν ἀγαθῶν, τῶν ἐπιτροπῶν προεκλογικῆς προπαγάνδας, τῶν κοινοβουλευτικῶν τοιούτων καὶ ἄλλων πάσης φύσεως κοινωνικῶν ὁμάδων, ὡς καὶ τὴν ἀλληλεπιδρασίαν τὴν ἀναπτυσσομένην ἐντὸς ἢ μεταξὺ τούτων, διαβαίνουν διὰ τοῦ πεδίου τῆς ἐπαγγελματικῆς σκέψεως καὶ δράσεως τῶν οικονομολόγων, τῶν δημοσιολόγων, τῶν νομικῶν κ.ο.κ.

Εἶναι φανερόν, ὅτι ἡ φύσις τῆς ἐπιστήμης των δὲν ὀδηγεῖ τοὺς κοινωνιολόγους εἰς τὴν ἀπόκτησιν ἀρνητικῶν ψυχικῶν διαθέσεων ἔναντι τῶν διαφόρων κοινωνικῶν καὶ ἄλλων ἐπιστημῶν. Ἀντιθέτως, τοὺς ὑποχρεώνει νὰ ἐνθουσιάζονται συνεχῶς τὸ ἀλληλένδετον αὐτῶν καὶ τοὺς πειθαγαγκάζει νὰ ἐπιζητοῦν συστηματικῶς τὴν ὀργανωμένην συνεργασίαν μετὰ τῶν κατὰ κλάδους ἐιδικῶν ἐπιστημῶν. Λόγου χάριν, ἔάν κοινωνιολόγοι τινὲς ἀποβλέπουσι εἰς τὴν ἀνάλυσιν τῶν μορφῶν τῆς ἀλληλεπιδράσεως τῆς συντελουμένης ἐντὸς ὁμάδων ἀνηλικῶν ἀστυνομοπαραισμάτων τῶν κοινωνικῶν κανόνων καὶ εἰς τὴν ἐξακριβωσίαν τῶν ὑπαρχόντων τύπων παρομοίων ὁμάδων, τότε, ἀπαιτεῖται νὰ πραγματοποιήσων ἐπαφὰς καὶ νὰ ἀνταλλάξων ἀπόψεις μετὰ τῶν ἀρμοδίων ἐκπαιδευτικῶν, δικαστῶν, ψυχιάτρων, ἀστυνομικῶν, δικηγόρων καὶ λοιπῶν περὶ τὰ τοιαῦτα ἐπαϊόντων. Εἰς ἄλλας περιστάσεις, διὰ νὰ ἐπιτύχουν εἰς τὴν ἀκριβῆ διάγνωσιν τοῦ βαθμοῦ τῆς συνοχῆς ἢ πρόβλεψιν τῆς μελλοντικῆς συμπεριφορᾶς κοινωνικῶν ὁμάδων—π.χ. μιᾶς ἐθνικῆς μειονότητος ἢ ἐταιρείας ἀλλοδαπῶν—παρίσταται ἀνάγκη νὰ ἀπειθουθοῦν εἰς ἑτέρους ἐνδιαφερομένους, ἀπὸ τῆς σκοπιᾶς τῆς εἰδικότητός των, εἰδήμονας, δηλαδὴ ἱστορικούς, δημογράφους, θεολόγους, ψυχολόγους, στρατιωτικούς, οικονομολόγους καὶ ἄλλους, οὕτως ὥστε νὰ ἀντικρίσων ὁμοῦ καὶ ὑπὸ τὸ φῶς τῶν συνδυαζομένων γνώσεών των τὴν ὑπὸ μελέτην ὁμάδα.

Εὐλόγως, λοιπόν, οἱ κοινωνιολόγοι εἶναι πάντοτε ἔτοιμοι νὰ ἀναγνωρίσων πόσον ἀπαραίτητος εἶναι μία ἐκάστη τῶν ἐπιστημῶν εἰς τὸ κοινωνικὸν σύνολον. Ἐπὶ πλέον δέ, εἶναι κατὰ κανόνα διατεθειμένοι νὰ ἐπιδοκιμάσων, προθύμως καὶ ἀνεξαρτήτως τῆς προελεύσεώς της, πᾶσαν ἀπὸ ἐπιστημονικῆς ἀπόψεως «ἀξίαν» καὶ «βάσιμον» συμβολὴν εἰς τὴν διερεύνησιν προσδιορισμένων κοινωνικῶν φαινομένων.

Ἐξ αἰτίας τῆς στάσεως αὐτῆς τῶν κοινωνιολόγων, τῆς χρησιμότητος καὶ τῆς γοητείας τῶν κοινωνιολογικῶν γνώσεων, πολλοὶ ποικίλης προελεύσεως εἰδήμονες ἀπεδέχθησαν νὰ συμπράξουν μετ' αὐτῶν. Οὕτω πως κατέστη δυνατὴ ἡ ὑπὸ

μικτῶν ἐπιτροπῶν ἐπιστημόνων πραγματοποίησις λαμπρῶν κοινωνικῶν ἐρευνῶν, ἢ ὀριστικῆ ἐπικράτησις τῆς πολυεπιστημονικῆς προσεγγίσεως (inter-disciplinary ἢ multi-disciplinary approach) εἰς τὰ κοινωνικά ζητήματα, ὡς καὶ ἡ προσχώρησις εἰς τὴν κοινωνιολογίαν μεγάλου ἀριθμοῦ ἐξειδικευμένων εἰς τὰς λοιπὰς θετικὰς ἐπιστήμας ἀτόμων.

Συμπερασματικῶς, εἶναι δυνατόν νὰ πιστοποιήσῃ τις, ὅτι αὕτη αὕτη ἡ μορφή καὶ ἡ ὑφή τῆς κοινωνιολογίας καὶ κατ' ἀκολουθίαν ἡ θέσις τῆς ἐντὸς τοῦ οἰκοδομήματος τῶν ἐπιστημῶν—ὡς διεμορφώθησαν κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἀπὸ τῆς λήξεως τοῦ πρώτου τετάρτου τοῦ αἰῶνος μας καὶ ἐντεῦθεν διαρρεύσαντος χρονικοῦ διαστήματος—συνετέλεσαν εἰς τὴν ὅλον ἐν ταχυτέραν ἀνάπτυξιν τῆς καὶ εἰς τὴν αὔξησιν τῆς κοινωφελείας τῆς.

*
* *

Ἐποὺ ἤδη ἀνεσκοπήσαμεν τὴν διάπλασιν τῆς κοινωνιολογικῆς σκέψεως κατὰ τὸν δέκατον ἔνατον αἰῶνα, κατόπιν δὲ ἐξητάσαμεν τὴν ἐκπληκτικὴν ἀκμὴν, τὴν φύσιν τῆς συγχρόνου κοινωνιολογίας, τὰ εἶδη τῶν δυσχερειῶν τὰς ὁποίας συγχῶς ἀπαντᾷ, τὰς σχέσεις τῆς πρὸς τὰς ἄλλας ἐπιστήμας κ.λ., δυνάμεθα πλέον νὰ πραγματευθῶμεν, ἐν σχέσει πρὸς τὸ δημιουργηθὲν πλαίσιον διανοημάτων, τὴν γεωργικὴν κοινωνιολογίαν.

Τὴν ἐπιστήμην αὐτὴν εἶναι δυνατόν νὰ χαρακτηρῶσιν τις ὡς αὐτοκέφαλον θετικὴν· πειραματικὴν τοιαύτην καὶ νὰ τὴν περιγράψῃ, μεταφορικῶς, ὡς συνεξυγμένην μετὰ τῶν γεωπονικῶν ἐπιστημῶν, μεσήλικα θυγατέρα τοῦ ἀμερικανικοῦ κινήματος ὑπὲρ τῆς ἀγροτικῆς ζωῆς (Country Life Movement) καὶ τῆς κοινωνιολογίας.

Ἡ σπουδὴ τοῦ γενεαλογικοῦ δένδρου τῆς γεωργικῆς κοινωνιολογίας παρουσιάζει ἰδιαιτέραν ἐλκυστικότητα διὰ τοὺς μελετητὰς τῶν παραδόσεων, τῶν ἰδανικῶν καὶ τῶν ἀγροτικῶν ζητημάτων τοῦ Νέου Κόσμου. Διὰ τοὺς σκοποὺς ὁμοῦ τῆς παρούσης συζητήσεώς μας, ἀρκεῖ νὰ ἐπαναφέρωμεν εἰς τὴν μνήμην μας τὸ γεγονός τῆς 1908 Αὐγούστου συστάσεως ὑπὸ τοῦ Προέδρου Θεοδώρου Ροῦσβελτ εἰδικῆς γεωργικῆς ἐπιτροπῆς (Commission on Country Life) καθὼς καὶ τὴν μετέπειτα εἰς αὐτὸν ὑποβληθεῖσαν ἀναφορὰν τῆς. Τὰς περιλαμβανομένας εἰς τὸ ἱστορικὸν αὐτὸ ἔγγραφον εἰσηγήσεις τῆς—περὶ πραγματοποιήσεως ἐπισταμένων καὶ ἐκτεταμένων ἐρευνῶν ἐπὶ τῶν ἐν γένει συνθηκῶν τοῦ ἀγροτικοῦ βίου, ἰδρύσεως ἐθνικοποιημένης ὑπηρεσίας γεωργικῶν ἐφαρμογῶν, συσκέψεων ἀγροτικῆς προόδου κ.τ.τ.—διεμόρφωσεν ἡ ἐπιτροπὴ ἐκείνη, μετὰ τὴν διενέργειαν εἰς ὅλην τὴν χώραν μεγάλου ἀριθμοῦ σχετικῶν ἀκροάσεων καὶ τὴν ἐσπευσμένην ἐπεξεργασίαν τεραστίου ὄγκου ἀποκρίσεων εἰς συναφῆ ἐρωτηματολόγια ἀποσταλέντα εἰς γεωργοὺς καὶ ἡγέτας τῆς ὑπαίθρου. Προδήλον εἶναι, ὅτι αἱ ὑποδείξεις αὐταὶ πρὸς τὸν Πρόεδρον Θ. Ροῦσβελτ ὑπῆρξαν ἡ ἀπὴν ἔκφρασις τῶν πατροπαράδοτων ὑπερηφάνων φιλαγροτικῶν αἰσθημάτων τοῦ πληθυσμοῦ τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς, διότι, παρὰ τοὺς ἐνδοιασμοὺς τῆς Γερουσίας, τὸ κοινὸν τὰς ἐπεκρότησε ζωηρῶς, τὰς ἐνθουσιάζοντα καὶ κατέστησεν αὐτὰς σκοποὺς ἐνὸς εὐρυτάτου κινήματος, ἐκ τῶν γονίμων σπερμάτων τοῦ ὁποίου ἐγεννήθησαν αἱ παγκοσμίου φήμης γεωργικῆ

οικονομία, γεωργική κοινωνιολογία και ἔθνικὴ ὑπηρεσία γεωργικῶν ἐφαρμογῶν τῆς ἐν λόγῳ κοινωνίας.

Μέλος τῆς προαναφερθείσης ἐπιτροπῆς ἦτο καὶ ὁ K. L. Butterfield, Πρόεδρος τῆς Γεωπονικῆς Σχολῆς τῆς Μασσαχουσέτης καὶ σκαπανεὺς τῶν γεωργικῶν ἐφαρμογῶν καὶ τῆς γεωργικῆς κοινωνιολογίας. Οὗτος, μετὰ τοῦ C. J. Galpin, J. M. Gillette καὶ W. H. Wilson, εἶναι ἀπὸ τοὺς πρώτους συντάξαντας εἰδικὰ περὶ γεωργικῆς κοινωνιολογίας συγγράμματα καὶ γεωργο-κοινωνιολογικὰ μελέτας διαρκούσης τῆς δευτέρας καὶ κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς τρίτης δεκαετίας τοῦ παρόντος αἰῶνος.

Ἐάν καὶ ἐκ γενετῆς συνδεδεμένη μετὰ τῆς γεωπονίας καὶ ἰδιοσυντήρητος, ἡ γεωργικὴ κοινωνιολογία παρέμεινεν ὑπὸ τὴν σκέπην τῶν γονέων της, δηλαδὴ πλησίον τοῦ φιλαγοτικού κινήματος καὶ τῆς κοινωνιολογίας, ἀπὸ τῆς λήξεως τοῦ Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου ἕως τὸ 1937 καὶ συνεμερίσθη τὴν τύχην των. Φυσικὸν λοιπὸν εἶναι, ὅτι κατὰ τὸ χρονικὸν τοῦτο διάστημα ἤκμασε μετ' αὐτῶν, ἡ δὲ γεωφικὴ παράστασις τῆς ἀναπτύξεώς της ὁμοιάζει πρὸς τὰς ἀντιστοίχους τῶν στενῶν συγγενῶν της, ἦτοι τοῦ ἀμερικανικοῦ συνδέσμου ὑπὲρ τῆς ἀγροτικῆς ζωῆς (American Country Life Association), τοῦ κινήματος βελτιώσεως τῶν ἀγροτικῶν ἐκκλησιῶν (Rural Church Movement), τῆς γεωργικῆς οἰκονομίας, τῶν γεωργικῶν ἐφαρμογῶν (Extension Service) κ.λ.

Ἐν μέσῳ τοῦ λίαν στοργικοῦ οἰκογενειακοῦ αὐτοῦ περιβάλλοντος, ἔτεκεν ἡ γεωργικὴ κοινωνιολογία τὰ πρῶτα αὐτῆς μετὰ τῶν γεωπονικῶν ἐπιστημῶν δίδυμα τέκνα. Ταῦτα ἦσαν ἡ «ἀγροτικὴ κοινοτικὴ ὁργάνωσις» (Rural Community Organization)—νῦν διεθνῶς γνωστὴ ὡς «κοινοτικὴ ἀνάπτυξις» (Community Development)—καὶ ἡ συστηματικὴ, ἀναλυτικὴ καὶ εἰς βάθος κοινωνιολογικὴ μελέτη τῶν ἀγροτικῶν κοινοτήτων, καλύπτουσα τὸ ὅλον κοινωνικὸν τούτων τρίπτυχον, δηλαδὴ τὸ φυσικὸν περιβάλλον, τὸν πληθυσμὸν καὶ τὸν πολιτισμὸν των. Ἡ πρόοδος τῶν δύο αὐτῶν κοινωνικῶν ἐφευρέσεων ἐγένετο ἕκτοτε ἔργον πάντων τῶν ἐνδιαφερομένων καὶ ἀσχολουμένων περὶ τὰ ζητήματα τῆς ὑπαίθρου.

Βραδύτερον, κατόπιν ἐνεργειῶν εἰδικῆς ὁργανωτικῆς ἐπιτροπῆς ἀποτελουμένης ἐκ διασήμεων γεωργο-κοινωνιολόγων—ἦτοι τοῦ ἰδιοφυοῦς Dwight Sanderson, ὅστις ἦτο ταυτοχρόνως διαπρεπὴς εἰδήμων εἰς τὴν οικονομικὴν (γεωργικὴν) ἐντομολογίαν, καὶ τῶν ἐπίσης ἐπιφανῶν ἐπιστημόνων O. D. Duncan, J. H. Kolb, T. L. Smith, C. C. Taylor καὶ B. O. Williams—ἐβδομήκοντα ἑπτὰ ἐν συνόλῳ συνάδελφοί των ἀπεφάσισαν νὰ κηρύξουν καὶ τυπικῶς ἀνεξάρτητον τὴν ἐπιστήμην των. Πρὸς τοῦτο, ἴδρυσαν τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1937 αὐτεξούσιον Γεωργο-κοινωνιολογικὴν Ἑταιρείαν (Rural Sociological Society), χωρὶς νὰ διακόψουν τοὺς συγγενικούς των δεσμοὺς μετὰ τῶν γεωπονικῶν ἐπιστημῶν, τῆς μητρὸς κοινωνιολογίας καὶ τὰς γνωστὰς ἀδελφὰς ἐπιστήμας. Πρῶτοι ἐπιτεφάλης αὐτῆς ἐξελέγησαν οἱ Sanderson (πρόεδρος), Kolb (ἀντιπρόεδρος) καὶ Smith (ταμίης). Ὑστερότερον ἡ Ἑταιρεία ἀπεδέχθη τὸ ἦδη ἐκδιδόμενον περιοδικὸν Rural Sociology ὡς ἐπίσημον ὄργανόν της.

Πολὺ πρὶν συμβοῦν ὁμως τὰ γεγονότα αὐτά, ὁ ἀντίκτυπος τῆς δράσεως τῶν

περὶ τὰ ἀγροτικά θέματα εἰδικευμένων Ἀμερικανῶν κοινωνιολόγων κατέστη αἰσθητὸς καὶ εἰς τὴν Χώραν μας.

Παρατηρήθη δὲ τοῦτο, συνεπεία τοῦ εἰς τὴν Βόρειον Ἑλλάδα ἐφαρμοσθέντος ἀγροτικοῦ προγράμματος (Macedonian Village Extension) τοῦ Ἀμερικανικοῦ Ἰδρύματος Ἑγγύς Ἀνατολῆς (Near East Foundation), κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς προηγηθείσης τοῦ Β' Παγκοσμίου Πολέμου δεκαετίας. Τὸ ἐν λόγῳ πρόγραμμα ἐφημόσθη ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τῆς τότε Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως καὶ τῶν ἀρμοδίων Ὑπηρεσιῶν. Εἶναι δὲ ἀναμφισβήτητον, ὅτι ὁ ὑπεύθυνος διὰ τὴν ἐπιτυχίαν του Η. Β. Allen τὸ ἐστήριξεν ἐπὶ τῶν σχετικῶν διαπιστώσεων τοῦ Δρος Thomas Jesse Jones, μαθητοῦ τοῦ Franklin H. Giddings, ἐνὸς τῶν διαπρεπῶν θεμελιωτῶν καὶ διδασκάλων τῆς ἀμερικανικῆς κοινωνιολογίας. Συμφώνως πρὸς τὰς διαπιστώσεις αὐτάς, παρομοίας φύσεως ἀγροτικά προγράμματα ἔπρεπε, ἐν τελευταίᾳ ἀναλύσει, νὰ κατορθῶνουν νὰ κάμνουν τοὺς γεωργοὺς ἱκανοὺς νὰ βοηθήσουν ἑαυτοὺς καὶ νὰ εἶναι ὠλοκληρωμένα, δηλαδή —κατὰ τὰς ἀπόψεις πάντοτε τοῦ Δρος Jones— νὰ καλύπτουν τέσσαρας τομεῖς : Τὸν γεωργικόν, τῆς οἰκιακῆς ζωῆς, τῆς ὑγείας καὶ τῆς ψυχαγωγίας.

Εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ἀνωτέρω προγράμματος συνέβαλαν πολλὰ πρόσωπα, μετὰ τῶν ὁποίων ἦτο ὁ τότε Διευθυντῆς Ἐκπαιδεύσεως τοῦ Ὑπουργείου Γεωργίας κ. Θ. Μελάς, ὁ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον μετεκπαιδευθεὶς εἰς Η.Π.Α. ἐπιμητητής τῆς Ἀνωτάτης Γεωπονικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν καὶ νῦν Διευθυντῆς τῆς Ὑπηρεσίας Γεωργικῶν Ἐφαρμογῶν κ. Β. Μουσοῦρος, ὁμᾶς ἄλλων ἐπιλέκτων γεωπόνων, ὁ ὑπάλληλος τοῦ Ὑπουργείου Ὑγιεινῆς κ. Α. Κοσκινίδης, ἡ ἀρμοδία τῆς ἀγροτικῆς οἰκιακῆς οἰκονομίας κ. Σ. Κυριακοῦ, ὁ κ. Θ. Σ. Πέης — ὑπηρετῶν σήμερον ὡς εἰδικὸς ἐπὶ τῶν Γεωργικῶν Ἐφαρμογῶν παρὰ τῇ Ἀμερικανικῇ Ἀποστολῇ — καὶ τινες ἐπίσης ἐμπνευσμένοι ἀπόφοιτοι γεωργικῶν σχολείων.

Καθὼς προεβλέπετο ὑπὸ τοῦ σχεδιαστοῦ, οἱ λαβόντες μέρος εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν σκοπῶν τοῦ προγράμματος Ἕλληνες, ἀφομοιώσαντες τὰς ἀρχὰς τοῦ Δρος T. J. Jones καὶ τὰς χρησιμοποιηθείσας τεχνικάς, ἐγένοντο αὐτόχθονες φορεῖς καὶ κήρυκες αὐτῶν. Τὸ γεγονός τοῦτο ἐπεβεβαίωσεν ἡ συνεργασία τῶν μετὰ τῶν Ἀμερικανῶν εἰδικῶν περὶ τὰ ἀγροτικά ζητήματα κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ Σχεδίου Marshall. Ὡς γνωστόν, οἱ ξένοι αὐτοὶ ἦσαν καὶ πάλιν — ἐμμέσως ἢ ἀμέσως — βαθύτατα ἐπηρεασμένοι ἀπὸ τὰ νεώτερα εὐρήματα καὶ τὰς συστάσεις τῶν γεωργο-κοινωνιολόγων συμπατριωτῶν των.

Ἀπ' εὐθείας, τακτικῶς καὶ ἀπὸ τοῦ βήματος ἀνωτάτου ἐκπαιδευτικοῦ ἰδρύματος τῆς Χώρας μας, ἐδιδάχθη ἐπισήμως διὰ πρώτην φορὰν ἡ γεωργικὴ κοινωνιολογία, δυνάμει τοῦ σχεδίου ἐκπαιδευτικῶν ἀνταλλαγῶν (Fulbright), κατὰ τὸ ἀκαδημαϊκὸν ἔτος 1949 - 50. Τὰς σχετικὰς διαλέξεις ἐπραγματοποίησε παρὰ τῇ Ἀνωτάτῃ Γεωπονικῇ Σχολῇ Ἀθηνῶν ὁ λίαν διακεκριμένος Ἀμερικανὸς ἐρευνητής, διδάσκαλος καὶ συγγραφεὺς γεωργο-κοινωνιολόγος Δρ. Η. W. Beers, με βοηθὸν-διερμηνέα τὸν εὐφήμεως γνωστὸν γεωπόνον κ. Α. Μακρῆν. Ἀπό τινος χρόνου, ὁ καθηγητῆς τῆς γεωργικῆς οἰκονομίας κ. Χ. Εὐελπίδης παραδίδει κατ' ἔτος εἰς τοὺς φοιτητὰς τῆς ἐν λόγῳ Σχολῆς ὠρισμένον ἀριθμὸν εἰσαγωγικῶν εἰς τὴν ἐπιστήμην αὐτὴν μαθημάτων.

Ὁρθὸν εἶναι νὰ εἴπωμεν εἰς τὸ σημεῖον αὐτό, ὅτι κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἐνταῦθα παραμονῆς του ὁ Δρ. Beers εἰργάσθη καὶ διὰ τὴν προώθησιν τῆς γεωργο-κοινωνιολογικῆς ἐρεῦνης. Οὗτος, ὑπὸ τὴν ιδιότητά του ὡς συντονιστοῦ τῶν ἀγρο-τικῶν προγραμμάτων τοῦ Ἰδρυάτος Ἑγγὺς Ἀνατολῆς καὶ ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τοῦ W. E. Packard τῆς U.S. Economic Cooperation Administration (E.C.A.) καὶ τῶν ἀρμοδίων γεωπόνων τοῦ Ὑπουργείου Γεωργίας, ἐπέτυχε συμφωνίαν μετὰ τοῦ Ἰδρυάτος, τῆς E.C.A. καὶ τῆς Ὑπηρεσίας Ἐφαρμογῶν, πρὸς διεν-έργειαν ὠρισμένων ἐρευνῶν εἰς τὴν ἑλληνικὴν ὑπαιθρον. Λόγῳ ἐναντιότητος τῶν περιστάσεων, αἱ ἐρευναι αὐταὶ διεξήχθησαν, ὅταν ὁ Δρ. Beers εἶχεν ἤδη ἀναχω-ρήσει ἐξ Ἑλλάδος. Θεωρεῖται δὲ μάλιστα, ὅτι εἰς τὴν συνέχισιν τῆς ὅλης προσπα-θείας συνετέλεσε μεγάλως τὸ ἀδιάπτωτον ἐνδιαφέρον τοῦ καθηγητοῦ W. J. Tu- dor, τοῦ Northwestern University τοῦ Illinois, ὁ ὁποῖος τὸν διεδέχθη. Οὗτος ἢ ἄλλως, ὁμοῦ, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν συλλεγέντων δεδομένων, συνετάχθησαν μετέπειτα δεκατρεῖς—λίαν σύντομοι μὲν καὶ ἀπὸ κοινωνιολογικῆς ἀπόψεως εἰσαγωγικαί, ἀλλ' ἐν τούτοις ἐνδιαφέρουσαι—μελέται περιγραφούσαι ἄδρομερῶς τὴν ἱστορίαν, τὰς κοινωφελεῖς ἐγκαταστάσεις, τὸν πληθυσμὸν, τὰς κοινωνικὰς καὶ κοινοτικὰς σχέσεις, τὴν κοινωνικὴν ὀργάνωσιν, τὰς καλλιέργειας, τὴν κτηνοτροφίαν καὶ τὰς ἐν γένει ἀνάγκας ἰσαρίθμων χωρίων.

Τυχρότερος τοῦ προρηθέντος συναδέλφου του, ὁ ἐπίσης ἐπιφανὴς καθη-γητῆς καὶ συγγραφεὺς Δρ. I. T. Sanders, ἠδυνήθη νὰ διέλθῃ ἐν Ἑλλάδι ὀλόκλη-ρον τὸν χρόνον τῆς κατὰ τὸ ἔτος 1952·53 ἀκαδημαϊκῆς ἀδείας του, πραγματο-ποιῶν ἰδιωτικῶς καὶ αὐτοπροσώπως ἐρεῖνας εἰς τὴν ὑπαιθρόν μας, μὲ βοήθον-διερμηνέα τὴν γνωστὴν διὰ τὴν κοινωνικὴν της δρασίαν κ. E. Ἀδοσίδου. Διὰ τὰς φιλοτίμους ταύτας προσπαθείας του καὶ τὰ σχετικὰ δημοσιεύματά του ἐπαρασημο-φορήθη οὗτος παρὰ τῆς A.M. τοῦ Βασιλέως Παύλου, μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν του εἰς H.Π.Α. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ὁ Δρ. Sanders ἦλθεν ἐπανελημμένος εἰς τὴν Χώραν μας, ἐπιτελέσας μάλιστα, κατόπιν ὑπογραφῆς ἀναλόγου συμβάσεως, εἰδικὴν ἐρευναν περὶ τῆς κατανομῆς καὶ τῆς ἀπασχολήσεως τῶν ἀποφοιτῶν τῆς Ἀμερικανικῆς Γεωργικῆς Σχολῆς Θεσσαλονίκης.

Κατ' ἀνάγκην, ὀφείλομεν νὰ κάμνωμεν μνεῖαν καὶ τῆς ὑφ' ἡμῶν διεξαχθεί-σης σχετικῆς πρὸς τὸ θέμα τῆς ἀναπτύξεως τῶν κοινοτήτων μας ἰδιωτικῆς ἐρευ-νης—ἄνοιξις καὶ θέρος 1957—ἐπὶ τῆς ὁποίας καὶ ἐστηρίξαμεν τὸ προταθὲν εἰς τὴν προαναφερθεῖσαν Γεωργικὴν Σχολὴν σχέδιόν μας περὶ πειράματος «συντονισμέ-νης καθολικῆς κοινοτικῆς ἀναπτύξεως» εἰς τὴν περιφέρειαν Θεσσαλονίκης. Ἀκόμη πρέπει νὰ ἀναφέρωμεν τὴν περὶ γεωργικῶν συνεταιρισμῶν ἐρευναν τοῦ καθηγη-τοῦ κ. I. E. Τσουδεροῦ, καθ' ὅσον τὸ ἐπὶ τῇ βάσει αὐτῆς προσφάτως συνταχθέν σύγγραμμά του παρέχει εἰς πάντα ἐνδιαφερόμενον γεωργο-κοινωνιολόγον πολυτί-μους συναφεῖς πληροφορίας. Τελικῶς, καθῆκον μας εἶναι νὰ κάμνωμεν τιμητικῶς λόγον διὰ τὰς ἐρεῖνας, τὰς ὁποίας διεξήγαγον εἰς Ἡπειρον τὸ θέρος τοῦ 1958, τέσσαρες τελειόφοιτοι τῆς Παντείου Σχολῆς, μὲ τὴν συμπαράστασιν τοῦ τυχόντος βραχείας ἐν H.Π.Α. μετεκπαιδύσεως εἰς τὴν κοινωνικὴν ἐρευναν Γάλλου ἀπε-σταλμένου τῆς U.N.E.S.C.O. κ. H. Mendras καὶ τῆς ἐνδιαφερομένης περὶ τὰ τοιαῦτα βοηθοῦ -διερμηνέως του, Δδος E. Γκίνη. Ὡς γνωστόν, τὰς ἐνεργείας τοῦ

προαναφερθέντος ξένου μελετητοῦ καλοπίστως ἐνεθάρρουναν καὶ ὑπεβोधήσαν πολλά πρόσωπα. Μεταξὺ τούτων ἦσαν οἱ καθηγηταὶ κ.κ. Δ. Δελιβάνης, Χ. Εὐελπίδης, Γ. Πανταζῆς καὶ Α. Σίδερης, ὁ τότε πρύτανης τῆς Παντείου Σχολῆς κ. Μ. Στασινόπουλος καὶ ἄλλοι. Ἀπόρροια τῶν ἐρευνῶν τούτων ἦτο ἡ συγγραφὴ μᾶς μονογραφίας ὑφ' ἐκάστης σπουδαστρίας καὶ ἐκάστου σπουδαστοῦ. Τοιοῦτοτρόπως ἐκαλύφθησαν τὰ χωρία Ἀετόπετρα, Ἐλεύθερον Κονίτση, Μελισσόπετρα καὶ Πυρσόγιαννη.

Ἡ μνεία τῶν προσφάτων τούτων μελετῶν κατ' οὐδένα τρόπον σημαίνει ἔλθειν βαθείας ἐκτιμήσεως πρὸς τὰς ἀξίας πάσης προσοχῆς μελέτας, τὰς ὁποίας προπολεμικῶς καὶ μεταπολεμικῶς συνέταξαν Ἕλληνες λαογράφοι, φοιτηταὶ καὶ ἔμπειροι γεωπῶνοι, ἱερομένοι καὶ ἐκπαιδευτικοί, καθὼς καὶ ἀγαπῶντες τὴν ὑπαίθρον μας καθηγηταὶ ἀνωτάτων σχολῶν, δημοσιολόγοι, λογοτέχνη καὶ ἄλλοι.

Δὲν εἶναι εὐκόλον, ἀσφαλῶς, νὰ συλλάβωμεν τὴν ὑπέμετρον ἀπὸ γεωργο-κοινωνιολογικῆς ἀπόψεως σπουδαιότητα παραπλησίων ἐργασιῶν, ἔτι δυσχερέστερον δὲ εἶναι νὰ παραδεχθῶμεν εὐθύς ἀμέσως τὴν μεγάλην κοινωφελίαν τῶν ἄκρω ἐξειδικευμένων καὶ λεπτῶς ἀναλυτικῶν γεωργο-κοινωνιολογικῶν ἐρευνῶν, ἐὰν προηγουμένως δὲν συζητήσωμεν ἐκτενέστερον περὶ τῆς φύσεως τῆς γεωργικῆς κοινωνιολογίας καὶ περὶ τοῦ ἔργου τῶν γεωργο-κοινωνιολόγων.

Θεωρουμένη ἐκ τοῦ συστάδην, ἡ γεωργικὴ κοινωνιολογία παρουσιάζει τρεῖς ἀλλεπαλλήλους ὄψεις: Ἐν πρώτοις εἶναι αὕτη προῖον ἐρευνῶν—πραγματοποιουμένων βεβαίως διὰ τῆς χρησιμοποίησεως τῆς ἐπιστημονικῆς μεθόδου καὶ τῶν τεχνικῶν τῆς κοινωνικῆς ἐρεῦνης—ἐπὶ τῶν τύπων τῶν ὑφισταμένων ἀγροτικῶν καὶ ἀγροταστικῶν ὁμάδων, ὡς καὶ ἐπὶ τῶν μορφῶν τῆς ἐντὸς καὶ μεταξὺ τούτων παρατηρουμένης ἀλληλεπιδράσεως. Κατὰ δεύτερον λόγον, εἶναι σύνολον αὐστηρῶς ἠλεγμένων καὶ τάξινομημένων εὐρημάτων (παρατηρήσεις, ὑποθέσεις, σχέδια καὶ ἀποτελέσματα πειραμάτων, θεωρίαι) περὶ τῆς παρούσης κοινωνικῆς δομῆς, τῆς λειτουργίας καὶ τῶν συνεχῶς λαμβανουσῶν χώραν διαφοροποιήσεων τῶν ἀγροτικῶν κοινοτήτων, καθὼς καὶ τῶν ἀγροταστικῶν κέντρων. Αἱ κοινωνικαὶ αὐταὶ ἀνακαλύψεις συνιστοῦν τὴν διδακτικὴν ὕλην, τὴν γνωστὴν ὑπὸ τὸν τίτλον «γεωργικὴ κοινωνιολογία». Τέλος, ἡ ἐν λόγῳ ἐπιστήμη εἶναι ταυτοχρόνως μέρος τοῦ κορμοῦ τῆς ὅλης κοινωνιολογίας—δηλαδή εἶναι ζῶν τμήμα καὶ τῶν ἐδικῶν κοινωνιολογικῶν ἐπιστημῶν καὶ τῆς γενικῆς κοινωνιολογικῆς θεωρίας—καὶ μέτοχος εἰς τὸν συνδυασμὸν ἐκεῖνον τῶν ἐπιστημῶν, ὁ ὁποῖος εἶναι κοινῶς γνωστὸς ὡς γεωπονία.

Μακροσκοπικῶς ἐξεταζομένη, ἡ γεωργικὴ κοινωνιολογία φαίνεται ὡς σύνολον ἐνὸς τεμαχίου μόνον τῆς κοινωνικῆς πραγματικότητος, τῆς ἐκδηλουμένης ἐντὸς δεδομένου χρόνου εἰς μίαν καθωρισμένην κοινωνίαν. Παρουσιάζει, δηλαδή, αὕτη ἀναλυτικῶς τὴν κοινωνικὴν εἰκόνα, ἡ ὁποία προκύπτει ἐκ τῆς ἐντὸς σαφοῦς χρονικοῦ διαστήματος ἀλληλεπιδράσεως μεταξὺ τριῶν συστημάτων παραγόντων, ἦτοι τοῦ ἔξοχικοῦ περιβάλλοντος, τοῦ πληθυσμοῦ τῆς ὑπαίθρου καὶ τοῦ ἀγροτικοῦ πολιτισμοῦ. Τὴν ὅλην παράστασιν τῆς κοινωνικῆς πραγματικότητος συμπληρώνει ἡ ἀστικὴ κοινωνιολογία, προβάλλουσα τὴν συγχρόνως ἀντίστοιχον εἰκόνα, ἡ ὁποία ἀνακύπτει ἐξ αἰτίας τῆς ἀλληλεπιδράσεως μεταξὺ τοῦ περιβάλλοντος τῶν μεγάλων πόλεων, τοῦ ἀστικοῦ πληθυσμοῦ καὶ τοῦ ἀστικοῦ πολιτισμοῦ. Οὕτως, ἐπὶ παρα-

δείγματι, ἀπὸ τῆς θέσεως τῆς ἀρμοδιότητός της ἢ γεωργικῆ κοινωνιολογία διαλαμβάνει τὰ τῶν οἰκισμῶν τῶν κοινοτήτων καὶ τῶν συνυφασμένων μετὰ τὴν γεωργίαν μεγαλυτέρων πληθυσμακῶν κέντρων τῆς ὑπαίθρου τῆς Ἀργεντινῆς, τῶν Ἰνδιῶν ἢ τῆς Τουρκίας, ἐνῶ ἡ ἀστική κοινωνιολογία ὀλοκληρῶνει προσφυῶς τὴν περιγραφὴν τῶν κοινωνιῶν τούτων, πραγματευομένη κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον τὰ τῶν μητροπόλεων καὶ ἐν γένει τῶν ἀστικῶν - βιομηχανικῶν τῶν κέντρων.

Χωρὶς ἀμφιβολίαν, ὅμως, ἀπὸ οἰανδήποτε σκοπιᾶν καὶ ἂν ἐξετάσωμεν τὴν γεωργικὴν κοινωνιολογίαν, καθίσταται εὐκόλως ἀντιληπτόν, ὅτι ἡ μορφή καὶ ἡ ὑφή αὐτῆς, αἱ σχέσεις της πρὸς τὰς λοιπὰς ἐπιστήμας κ.λ. εἶναι ἀνάλογοι πρὸς ἐκείνας τῆς ὅλης κοινωνιολογίας, καθ' ὅσον ἀμφοτέραι εἶναι προϊόντα τῆς ἐφαρμογῆς τῆς ἰδίας μεθόδου καὶ τῆς χρήσεως τῶν αὐτῶν τεχνικῶν πρὸς μελέτην παρομοίων ἀντικειμένων. Ἡ ἀναλογία αὕτη, ὡς γνωστόν, δὲν ἐξυπνοεῖ τὴν πλήρη τούτων συνταύτισιν. Συσχετίζοντες μάλιστα τὰ προαναφερθέντα περὶ γεωργικῆς κοινωνιολογίας εἶναι δυνατόν νὰ ὑποστηρίξωμεν, ἐξ ἀντιθέτου, ὅτι αὕτη ἔχει ὠρισμένα χαρακτηριστικά, ἰδικά της γνωρίσματα. Τοιαῦτα εἶναι, λόγου χάριν, ἡ ἐντὸς τοῦ περιεχομένου της περίοπτος θέσις, τὴν ὅποιαν κατέχουν τὰ περράματα καὶ ἡ ἐπαγωγὴ, αἱ συγκεκριμένα εἰδικαὶ ἢ γενικώτεραι γεωργο - κοινωνιολογικαὶ προβλέψεις καὶ ὑποδείξεις, καθὼς καὶ οἱ ἰδιαιτέρως στενοὶ δεσμοὶ της μετὰ τῶν γεωπονικῶν ἐπιστημῶν, εἰς τὰς ὁποίας καὶ τὴν ἐνέταξαν οἱ ἀρμόδιοι, ἀφοῦ τὴν ὠνόμασαν λογικο - πειραματικὴν ἐπιστήμην.

Συνεπὲς πρὸς τὴν φύσιν τῆς γεωργικῆς κοινωνιολογίας εἶναι καὶ τὸ ἔργον τῶν γεωργο - κοινωνιολόγων. Οὗτοι, ἔχοντες ὑπ' ὄψει τῶν τὴν γενικὴν κοινωνιολογικὴν θεωρίαν, τὰ ἤδη ὑπάρχοντα σχετικὰ εὐρήματα τῶν λοιπῶν γεωπονικῶν, τῶν εἰδικῶν κοινωνιολογικῶν καὶ ἄλλων ἐπιστημῶν, ἐπιχειροῦν ἀδιακόπως τὴν πραγμάτων τῶν σκοπῶν τῆς γεωργικῆς κοινωνιολογίας. Τούτου ἕνεκα, οἱ ἐπιστήμονες αὐτοὶ ἀκολουθοῦν τρεῖς κυρίως κατευθύνσεις, δηλαδὴ ἐκείνην τῆς ἐρεῦνης, τῆς διδασκαλίας, ὡς καὶ τῆς ἐφαρμογῆς τῶν γνώσεών των, πρὸς ἐπίτευξιν τῆς κατὰ τὸ δυνατόν ἀκαταμήτου, ὀλοπλεύρου καὶ καθολικῆς βελτιώσεως τῶν συνθηκῶν τῆς ζωῆς τῶν κατοίκων τῆς ὑπαίθρου.

Αἱ ἐπιστημονικαὶ ἐρευναι, τὰς ὁποίας ἔφεραν ἤδη εἰς πέρας ἢ προωθοῦν εἰσέτι οἱ σύγχρονοί μας γεωργο - κοινωνιολόγοι εἶναι πολυποίκιλοι καὶ πάμπολλοι. Ἐπομένως, δυνάμεθα ἀπλῶς νὰ σημειώσωμεν ἐνταῦθα, ὅτι αὐταὶ ἀναφέρονται ἐν γένει εἰς θέματα, ὡς εἶναι ἡ πρόελευσις, σύνθεσις, τὰ σωματικὰ καὶ ψυχικὰ χαρακτηριστικά τοῦ ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ, αἱ μεταναστεύσεις καὶ ἡ κατανομή τοῦτου κ.λ. Ἐπίσης, ὅτι ἀφοροῦν εἰς ζητήματα συνδεδεμένα μετὰ τῆς ὅλης κοινωνικῆς ὀργανώσεως τῆς ὑπαίθρου, ὅπως π.χ. εἶναι ἡ μορφή καὶ οἱ τύποι τῶν ἐγκαταστάσεων—μεμονωμένοι ἀγροικίαι, κατασκηνώσεις νομάδων, οἰκισμοί, χωρῖα, κῶμαι, ἀγροαστικά κέντρα—, ἡ κατανομή καὶ τὰ συστήματα καλλιέργειας τῆς γῆς, αἱ θρησκείαι, οἱ γάμοι καὶ αἱ οἰκογένειαι, ἡ ἐκπαίδευσις, ἡ πολιτικὴ, ἡ διοίκησις κ.τ.τ. Ὡσαύτως, οἱ ἐν λόγῳ ἐπιστήμονες διενεργοῦν ἐρεῦνας ἐπὶ τῶν μεταβολῶν τῶν ἐκδηλουμένων εἰς τὰς ἐπαγγελματικὰς ὀργανώσεις τῶν ἀγροτῶν, ἐπὶ τῶν μεταπτώσεων τῆς μεταξὺ τῶν κατοίκων τῆς ὑπαίθρου ἀναπτυσσομένης

κοινωνικῆς συνεργασίας, ἐπὶ τῶν μορφῶν τοῦ κοινωνικοῦ ἀνταγωνισμοῦ, τῶν κοινωνικῶν συγκρούσεων κ λ.

Εἰδικώτερον, οἱ γεωργο-κοινωνιολόγοι, ἐφαρμόζοντες κατὰ τὰ προαναφερθέντα τὴν ἐπιστημονικὴν μέθοδον καὶ τὰς σχετικὰς τεχνικάς, ἐξακριβώνουν καὶ καταγράφουν τὰ τοπικὰ καὶ περιφερειακὰ κοινωνικὰ συστήματα διαδόσεως πληροφοριῶν, τοὺς τύπους, τὸ ποῖόν, τὸν ἀριθμὸν, ὡς καὶ τοὺς κοινωφελεῖς ἢ ἀντικοινωνικοὺς σκοποὺς τῶν «ομάδων πείσεως», αἱ ὁποῖαι δροῦν εἰς τὴν ὑπαιθρον. Προσέτι, κατορθώνουν τὴν ἐντὸς τοῦ ἐκασταχοῦ ὑφισταμένου κοινωνικοῦ πλαισίου ἐπισήμανσιν καὶ ἐκτίμησιν τῶν παραγόντων, οἱ ὁποῖοι ἀσκοῦν θετικὴν ἢ ἀρνητικὴν ἐπιρροὴν ἐπὶ τοῦ ρυθμοῦ τῆς ἐκ μέρους τῶν κατοίκων τῆς ὑπαίθρου υἰοθετήσεως τῶν τεχνικο-οικονομικῶν συστάσεων τῶν ἐφαρμοστῶν γεωπόνων, γεωργο-οικονομολόγων καὶ μηχανικῶν, τῶν ὑποδείξεων τῶν ὑπαλλήλων ἀγροτικῆς οἰκιακῆς οἰκονομίας, τῶν ἱατρῶν καὶ ἄλλων. Ἐπιπροσθέτως, ἀνιχνεύουν, ἀνάλουον καὶ σταθμίζουσι τὰς γενικωτέρας ὠφελίμους ἢ ἐπιζημίους δι' ὀλόκληρον τὴν κοινωνίαν καὶ ἰδιαιτέρως διὰ τοὺς ἀγρότας συνεπείας τῆς ἐφαρμογῆς αἰτιοκρατικῆς (ντετερμινιστικῆς) ἐμπνεύσεως σχεδίων, πρὸς μονομερῆ χειρισμὸν καὶ μετατροπὴν τμήματός τινος τοῦ συνόλου τῆς πυκνῶς συνυφασμένης κοινωνικῆς πραγματικότητος. Τοιαῦτα σχέδια εἶναι καὶ τὰ τῆς «οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως» ἢ «οἰκονομικῆς προόδου», τὰ ὁποῖα, ὡς γνωστόν, συνεπιφέρουν μὲν τὴν πιθανῶς σημαντικὴν στατιστικῶς αὔξησιν τοῦ «ἐθνικοῦ εἰσοδήματος» ἀλλὰ καὶ τὴν «προλεταριοποίησιν» τῶν μικρο-κεφαλαιούχων ἐπιχειρηματιῶν γεωργῶν καὶ τὴν διάσπασιν τῶν ἀγροτικῶν οἰκογενειῶν, τὴν περαιτέρω ἐξάπλωσιν τῆς μηχανικῆς καλλιέργειας ἀλλὰ καὶ τὴν αὔξησιν τῆς ὑποαπασχολήσεως εἰς τὴν ὑπαιθρον καὶ ἕτερα παρόμοια φαινόμενα.

Συντιθέμενα καταλλήλως πάντα τὰ ἀποτελέσματα τῶν ὡς ἄνω καὶ ἄλλων παρεμφερῶν ἔρευνῶν τῶν γεωργο-κοινωνιολόγων, συντείνουν εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν ἐξεύρεσιν τῆς μορφῆς, τῆς τομῆς καὶ τῆς πορείας τῆς ἀγροτικῆς καταστάσεως. Συνάμα δέ, συντελοῦν εἰς τὴν ἔγκαιρον ἀποκάλυψιν καὶ ὑπογράμμισιν τῶν ἀφανῶν ἰδιοτυπιῶν ἢ ἀρχομένων στροφῶν εἰς τὴν ρευστὴν κοινωνικὴν πραγματικότητα, καθὼς καὶ εἰς τὴν ἐπίκαιρον πρόβλεψιν καὶ προδιαγραφὴν τῶν καταστάσεων, αἱ ὁποῖαι πρόκειται νὰ δημιουργηθοῦν εἰς τὸ ἁπώτερον μέλλον, ἐφ' ὅσον αἱ λοιπαὶ συνθῆκαι παραμείνουν περίπου ἀμετάβλητοι ἢ ὅταν ἐφαρμοσθοῦν σχετικὰ προληπτικὰ κοινωνικὰ μέτρα.

Παράλληλον πρὸς τὴν ἔρευναν ἔργον τῶν γεωργο-κοινωνιολόγων εἶναι καὶ ἡ μεταλαμπάδευσις τῶν ἐξ αὐτῆς πηγαζουσῶν γνώσεών των εἰς τοὺς μέλλοντας συναδέλφους καὶ διαδόχους των ἢ εἰς τοὺς ἐφαρμοστὰς ἐπιστήμονας, οἱ ὁποῖοι πρόκειται νὰ ἐργασθοῦν εἰς τὴν ὑπαιθρον.

Ἐβνόητον εἶναι, ὅτι εἰς ἐκάστην τῶν δύο τούτων κατηγοριῶν σπουδαστῶν διδάσκονται διαφορητικοῦ εἴδους μαθήματα. Εἰς τοὺς ἐπιδιώκοντας πτυχίον εἰς τὴν γεωργικὴν κοινωνιολογίαν, ἡ μεταβίβασις συναφῶν στοιχειωδῶν καὶ ἀνωτέρων γνώσεων συνδυάζεται καταλλήλως — συμφώνως πρὸς τὰς ἀκαδημαϊκὰς ροπὰς τῶν σπουδαζόντων— μετὰ τῆς προγενεστέρως ἢ ταυτοχρόνου συμπληρωματικῆς διδασκῆς τῶν ἀπαραιτήτων γεωπονικῶν ἐπιστημῶν, τῆς κοινωνιολογικῆς θεωρίας, τῆς λογικῆς, τοῦ διαφορικοῦ καὶ ὀλοκληρωτικοῦ λογισμοῦ, τῆς στατιστικῆς, τῶν

εἰδικῶν κοινωνιολογικῶν, ὡς ἐπίσης καὶ ἄλλων ἐπιστημῶν. Ἐνῶ ἀπεναντίας μεταδίδονται ὠρισμένοι εὐλήπτως ἐκλαίκευμένοι πληροφορίαί, εἰς ὅσους ἔχουν μόνον τὴν πρόθεσιν νὰ ἀσκήσουν ἐν μέσῳ τῶν ἀγροτῶν, ἐπὶ παραδείγματι, τὰ καθήκοντα τοῦ ἱερέως, διδασκάλου, γεωπόνου, ἱατροῦ καὶ μηχανικοῦ ἢ εἰς τὰς ἐνδιαφερομένας ὑπαλλήλους κοινωνικῆς προνοίας, ἀγροτικῆς οἰκιακῆς οἰκονομίας καὶ ἄλλας. Τὰς πληροφορίας ταύτας ἐπιλέγουν μετὰ περισκέψεως οἱ διδάσκοντες γεωργο-κοινωνιολόγοι, οὕτως ὥστε νὰ παρουσιάσουν διὰ τῶν σχετικῶν διαλέξεων τῶν εἰς τὰ ἐκάστοτε ἀκροατήριά των τὸ πανόραμα τῆς πληθυσμιακῆς καταστάσεως τῆς ὑπαίθρου, τῶν σχέσεων τοῦ ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ πρὸς τὰς διαθεσίμους ἢ ὑπὸ ἐκμετάλλευσιν πλουτοπαραγωγικὰς πηγὰς τοῦ ἔξοχικοῦ περιβάλλοντος, τὰς συνηθείας καὶ παραδόσεις τῶν γεωργῶν, τὴν ποιότητα τῶν οἰκογενειακῶν, θρησκευτικῶν καὶ ἄλλων δεσμῶν οἱ ὅποιοι τοὺς συνδέουν, τὴν νοστοροπίαν, τὰς ἀνησυχίας καὶ τὰ προβλήματα τῶν. Ἀκόμη δέ, οἱ ἐρμηνευταὶ τῆς γεωργικῆς κοινωνιολογίας ἐπιδιώκουν, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐπιδράσεώς των ἐπὶ τῶν μαθητευόμενων των, τὴν ἀπαλλαγὴν τούτων ἀπὸ οἰασδήποτε ἀρνητικὰς ἔναντι τοῦ ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ ψυχικὰς διαθέσεις, ὡς καὶ τὴν ἀναγκαίαν διανοητικὴν προετοιμασίαν των διὰ τὰ πολιτιστικῆς φύσεως ἐμπόδια—ἐμμονὴ εἰς ἀνεξήγητα λογικῶς αἰσθητά, εἰς ἀνθυγιεινὰς ἢ ἀντιοικονομικὰς συνηθείας κ.τ.τ.—τὰ ὅποια πιθανώτατα θὰ συναντήσουν αἱ ἐπαγγελματικαὶ προσπάθειά των εἰς τὴν ὑπαίθρου.

Πέραν τῆς διὰ τοῦ προφορικοῦ καὶ γραπτοῦ λόγου διοχετεύσεως τῶν πορισμάτων τῶν ἐρευνῶν των εἰς τοὺς ἐνδιαφερομένους, τῆς προετοιμασίας καὶ ἀναδείξεως νέων ἐρευνητῶν, οἱ γεωργο-κοινωνιολόγοι ἐπιδίδονται προσέτι προσωπικῶς εἰς τὴν κατὰ περίστασιν ἐφαρμογὴν τῶν γνώσεών των. Ἀναλαμβάνουν λοιπὸν τὰ καθήκοντα τοῦ τεχνικοῦ συμβούλου εἰδικῶν κυβερνητικῶν ἐπιτροπῶν, δημοσίων ὑπηρεσιῶν, κοινωφελῶν ὀργανισμῶν, ἰδρυμάτων, ὀργανώσεων κ.ο.κ. Ἐξ ἄλλου, ἐπωμίζονται τὰς ὑποχρεώσεις τοῦ συντονιστοῦ τῆς μελέτης καὶ ἐκτέλεσεως τοπικῶν καὶ περιφερειακῶν σχεδίων συμμέτρου καὶ ἀκεραίας ἀναπτύξεως τῶν ἀγροτικῶν κοινοτήτων καὶ τῶν ἀγροταστικῶν κέντρων. Εἰς ἐπίμετρον δέ, παρέχουν κατὰ γενικὸν κανόνα τὴν συνδρομὴν των εἰς τὰς πάσης φύσεως καὶ προελεύσεως κοινωφελεῖς προσπαθείας πρὸς καλυτέρευσιν τῶν συνθηκῶν τοῦ ἀγροτικοῦ βίου.

Χάριν ἀπεικονίσεως τοῦ εἵδους τῶν ὑπηρεσιῶν τὰς ὁποίας εἶναι ἐνδεχόμενον νὰ προσφέρουν οἱ γεωργο-κοινωνιολόγοι εἰς τινὰς τῶν ἀνωτέρω περιπτώσεων, θὰ ἀναφερθῶμεν εἰς δύο ἀξιοσημειώμενα περιστατικά.

Τὸ πρῶτον ἐξ αὐτῶν ἔλαβε χώραν εἰς μικρὰν ἀπομεμονωμένην καὶ—καὶ ἐξαιρέσειν βεβαίως—σχετικῶς πτωχὴν ὄρεινὴν περιοχὴν τῶν Η.Π.Α., ὅπου ἐνδιαιτῶνται οἱ ἀπόγονοι παλαιῶν Σκώτων καὶ Ἰρλανδῶν ἀποίκων, ὑπενθυμίζοντες διὰ τῆς συμπεριφορᾶς των τὴν φιλοτιμίαν, τὴν φιλοξενίαν, τὰς πολεμικὰς ἀρετὰς κ.λ., τὰς ὁποίας ἀπαντῶμεν μετὰ τῶν Ἀρχάδων, Ἡπειρωτῶν, Κρητῶν, Ποντίων καὶ ἄλλων Ἑλλήνων ὄρεινῶν. Εἰς τὴν περιοχὴν αὐτὴν, κατόπιν διενεργείας τῶν ἀπαραιτήτων μελετῶν, ἀπεφασίσθη εἰς σύσκεψιν τῶν ὑπευθίνων γεωπόνων καὶ γεωργο-οικονομολόγων ἐρευνητῶν καὶ ἐφαρμοστῶν ἢ διὰ τῆς προστατευτικῆς ἐν γένει μεταχειρίσεως καὶ χρηματοδοτήσεως ἐπέκτασις τῆς συστηματικῆς ὄριθου-

τροφίας. Σκοπὸς τῶν συσκευθέντων ἦτο ἡ αὔξησης τοῦ κατὰ κεφαλὴν εἰσοδήματος τῶν κατοίκων. Τὰ διαθέσιμα πρὸς ἐξυπηρέτησιν τοῦ σκοποῦ τούτου κεφάλαια ἦσαν δημόσια. Ἡ ἀπόφασις δὲ περὶ τῆς τοιαύτης ἐπενδύσεως αὐτῶν ἐστηρίχθη ὄχι μόνον ἐπὶ τῶν σχετικῶν εὐνοϊκῶν τεχνικο-οικονομικῶν ὑπολογισμῶν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ ὠρισμένων αἰσίων γεωργο-κοινωνιολογικῆς φύσεως δεδομένων περὶ τοῦ πληθυσμοῦ τῆς ἐν λόγῳ περιοχῆς. Ἔλαβον δηλαδὴ ὑπ' ὄψει των οἱ μελετηταὶ καὶ ἐφαρμοσταί, σὺν τοῖς ἄλλοις, τὴν ἐνδόμυχον ἀγάπην τῶν ὄρεινῶν πρὸς τὴν ἀνεξαρτησίαν καὶ τὸ ἐξοχικὸν περιβάλλον, τὴν ἰσχυρὰν ἐπιθυμίαν τῶν γονέων καὶ τῶν τέκνων πρὸς διατήρησιν τῆς συνοχῆς τῶν οἰκογενειῶν των κ.τ.τ. Ἐν τούτοις, ὁ παριστάμενος εἰς τὴν σύσκεψιν ἐκείνην γεωργο-κοινωνιολόγος δὲν ἐψήφισεν ὑπὲρ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ συζητηθέντος μέτρου. Ὑπέδειξε δὲ συναφῶς εἰς τοὺς ἄλλους συνέδρους, ὅτι λόγῳ τοῦ τρόπου διαβιώσεώς των, οἱ ὄρεινοὶ δὲν ἔχουν ἀνεπτυγμένην τὴν ἀναγκαιοτίτην, ὡς γνωστόν, διὰ τὴν ἄσκησιν τῆς ἐντατικῆς ἐκμεταλλεύσεως τῶν ὀρνίθων ἀκριβῆ ἀντίληψιν τῆς ἐννοίας τοῦ χρόνου. Μετέπειτα, τὰ γεγονότα, ἧτοι αἱ σοβαραὶ οἰκονομικαὶ ζημίαι καὶ ἡ ἐξ ἴσου—ἐὰν ὄχι περισσότερον—ἀνεπιθύμητος ἀπογοήτευσίς τῶν πλέον «προοδευτικῶν» ἀγροτῶν, ἀπέδειξαν ὀρθὰς τὰς προβλέψεις τοῦ συμβούλου γεωργο-κοινωνιολόγου, πρὸς μεγάλην αὐτοῦ λύπην. Τὸ περιστατικὸν τοῦτο παρεθέσαμεν, διότι εἶναι φανερόν, ὅτι καὶ εἰς τὴν Χώραν μας, ἡ συστηματικὴ δίκην λεπτεπιλέπτων ὠρολογιακῶν μηχανῶν παραγωγῆς κρέατος, ὧν καὶ πτίλων ἐκμετάλλευσίς τῶν ἐν λόγῳ πτηνῶν παρατηρεῖται εἰς τὰς ἐσχατίας τῶν πόλεων, ὅπου «ὁ χρόνος εἶναι χρῆμα» καὶ ὄχι εἰς τὰς ὄρεινὰς περιοχάς, εἰς τὰς ὁποίας ἡ ἔκφρασις «ἀπόστασις ἐνὸς τσιγάρου» σημαίνει πολλάκις εἰς τὴν πραγματικότητα πολὺν χρόνον πωρείαν ἀρχετῶν χιλιόμετρων.

ὑπὸ διαφορετικῆς συνθήκας, εἰς παραδεισιακῆς ὠραιότητος νῆσον τοῦ Μεξικανικοῦ Κόλπου, οἱ περὶ τὰ τοιαῦτα ἀσχολούμενοι μηχανικοὶ καὶ οἰκονομολόγοι εἰσηγήθησαν εἰς τοὺς πολιτικοὺς ἡγέτας τὴν ἐνίσχυσιν τῶν πενομένων μικρο-ιδιοκτητῶν γεωργῶν μιᾶς πεδιάδος, διὰ τῆς μετατροπῆς τῶν ἀγρῶν των εἰς ἀρδευομένους καὶ τῆς παροχῆς εἰς αὐτοὺς εὐθηνῆς ἤλεκτρικῆς ἐνεργείας. Πρὸς πραγματοποίησιν τῶν μεταβολῶν τούτων θὰ ἔπρεπεν ἀπλῶς, ὡς ὑπεστήριξαν, νὰ ἀνεγερθῆι κατάλληλον ὑδρο-ηλεκτρικὸν φράγμα, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἦτο ἀποδεδειγμένως δυνατόν. Αἱ προτάσεις αὗται ἐγένοντο δεκταί. Ἐφ' ἧς στιγμῆς ὅμως ἐπεβεβαίωθη ἡ πρόθεσις τῶν ἀρχῶν, ὅπως κατασκευάσουν τὸ ἔργον, παρετηρήθησαν μερικὰ ἀπρόβλεπτα καὶ ἀνησυχητικὰ γεγονότα. Ἰδρῦθησαν δηλαδὴ ἀστικαὶ ἐταιρεῖαι ἀγορᾶς καὶ ἐκμεταλλεύσεως ἀρδευομένων ἀγρῶν, ἀπληροφόρητοι γεωργοὶ ἐπώλησαν τὰ μικρὰ κτήματά των κ.τ.τ. Τὰ συμβάντα αὐτὰ τὰ συνεσχέτισε διακεκριμένος γεωργο-κοινωνιολόγος μὲ ἄλλα παρόμοια τὰ ὁποῖα ἐσημειώθησαν ἀλλαχοῦ. Εἰς σχετικὸν δὲ ἄρθρον του διετύπωσε τὸν φόβον, ὅτι ἐντὸς ὀλίγου—ἐὰν δὲν ἐτροποποιοῦντο καταλλήλως κοινωνικαὶ τινες μεταβληταὶ—οἱ πτωχοὶ ἀλλὰ σχετικῶς εὐτυχεῖς οἰκογενεάρχαι τῆς πεδιάδος, ὑπὲρ τῶν ὁποίων ἐλήφθη καλῆ τῆι πύλῳντο κ.λ. Τὸ ὅλον περιστατικὸν καταδεικνύει, ὅτι ἡ μὴ συμπάρστασις κατὰ τὴν σύλληψιν καὶ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ σχεδίου (ἀνεγερσίς φράγματος—ἀρδευσίς—

ἐξηλεκτρισμός) εἰδικῶς προητοιμασμένου γεωργο κοινωνιολόγου συμβούλου, μετέ-
 τρεψε τὴν μεταφύτευσιν τοῦ προϊόντος ἑνὸς ξένου πολιτισμοῦ ἐντὸς τοῦ αὐτόχθο-
 νος νησιωτικοῦ κοινωνικοῦ πλαισίου, ἀπὸ εὐλογίας, εἰς πιθανωτάτην πηγήν μεγά-
 λης κοινωνικῆς ἀναστατώσεως καὶ συναφῶν κινδύνων.

Περιοριζόμενοι ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς ὀμίλιας μας, δὲν θὰ εἰσέλθωμεν εἰς
 λεπτομερείας, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν προσωπικὴν ὑπὸ μερικῶν γεωργο-κοινωνιο-
 λόγων κοινωφελῆ εφαρμογὴν τῶν γνώσεών των ἐντὸς τῆς ἰδικῆς μας κοινωνίας.
 Ὑπερθυμίζομεν λοιπὸν ἀπλῶς εἰς τοὺς ἐνδιαφερομένους τὴν πρὸ δεκαετίας περὶ-
 που δρᾶσιν τοῦ Δρος H. B. Beers ὡς συντονιστοῦ τῶν ἀγροτικῶν προγραμμά-
 των τοῦ N. E. F., τὰς διαφόρους προτάσεις τοῦ Δρος I. T. Sanders πρὸς τοὺς
 ἀρμοδίους, τὸ ἱστορικὸν τοῦ προγράμματος «πρόνοια—ἐργασία», καθὼς καὶ τὸ
 ἐπεκτεινόμενον εἰς B. Ἑλλάδα σχέδιον συντονισμένης καθολικῆς κοινοτικῆς ἀνα-
 πτύξεως. Κατ' αὐτὸν δὲ τὸν τρόπον τερματίζομεν τὴν ἐξέτασιν τοῦ ἔργου τῶν
 γεωργο-κοινωνιολόγων.

*
 *

Ἐὰν τῶρα ἀναλογισθῶμεν πάντα τὰ μέχρι τοῦδε λεχθέντα, δυνάμεθα νὰ
 συμπεράνωμεν, ὅτι ὀλόκληρον τὸ δικτυωτὸν τὸ σχηματιζόμενον σήμερον ἀπὸ τὴν
 γενικὴν κοινωνιολογικὴν θεωρίαν, τὰς εἰδικὰς κοινωνιολογικὰς ἐπιστήμας, τὴν
 ἀστικὴν καὶ γεωργικὴν κοινωνιολογίαν ζῆ καὶ ἀναπτύσσεται ὀλονὲν ταχύτερον
 ἐντὸς ὄρισμένων συγχρόνων κοινωνιῶν. Αἱ κοινωνίαι αὐταὶ δίδουν τὴν ἐντύπω-
 σιν ὅτι συνησθάνθησαν κατ' ἀρχὴν τὴν ὀρθότητα τοῦ ἑλληνικοῦ ρητοῦ «γνώθι
 σαυτόν». Ἀκόμη δὲ ὅτι ἀνεγνώρισαν τὴν ἀνάγκην, ὅπως ἐμπιστεύονται οὐχὶ
 πλέον εἰς τὴν τύχην ἀλλ' εἰς ὀμάδας ἀποδεδειγμένως ἐπαίοντων ὀλα τὰ ζητή-
 ματα τὰ ἀφορῶντα εἰς τὴν συνοχήν, τὴν ἀλκήν, τὴν ἐπιλογὴν τῆς μελλοντικῆς
 μορφῆς καὶ φύσεώς των, ὡς καὶ τὸν συνδυασμὸν τῆς ὕλικῆς μετὰ τῆς ψυχικῆς
 εὐημερίας τῶν ἀτόμων· μελῶν αὐτῶν.

Ἐν κατακλείδι, πρέπει ἴσως νὰ τονίσωμεν, ὅτι καίτοι αὐταὶ αὐταὶ αἱ ἐπιση-
 μονικαὶ κοινωνιολογικαὶ γνώσεις—ὡς συνιστῶσαι τὴν ἀλήθειαν περὶ τῶν ἀνθρω-
 πίνων κοινωνιῶν—εἶναι ἀγαθαί, ὠφέλιμοι καὶ συνεπῶς ἐπιθυμηταί, ἐν τούτοις
 ἐπιδέχονται καλὴν ἢ κακὴν μεταχείρισιν. Πραγματικῶς, ὅπως τὰ προϊόντα τῆς
 ἐρεῦνης ἄλλων ἐπιστημόνων (ἐκρηκτικαὶ ὕλαι, συνθετικὰ ναρκωτικά, διάσπασις
 τοῦ ἀτόμου, «πλύσις τοῦ ἐγκεφάλου» κ.λ.), οὕτω καὶ τὰ εὐρήματα τῶν κοινωνιο-
 λόγων εἶναι δυνατὸν νὰ τὰ ἐκμεταλλευθῶν, εἴτε μὴ πλήρως κοινωνικοποιημένα
 ἢ ἀνισόρροπα μὲ ἠγετικὰς ἰκανότητας ἄτομα πρὸς ἐξυπηρέτησιν ἀντικοινωνικῶν
 σκοπῶν, εἴτε ἀνταγωνιζόμεναι κοινωνικαὶ ὀμάδες ἢ ὀλόκληροι κοινωνίαι, ὅταν
 συνάπτουν ἐξοντωτικὸς ἐναντίον ἀλλήλων πολέμους. Προπολεμικῶς, λόγου χάριν,
 οἱ ἠγέται τοῦ ἐθνικοσοσιαλιστικοῦ (ναζιστικοῦ) κινήματος εἰς τὴν Γερμανίαν καὶ
 τοῦ φασιστικοῦ εἰς τὴν Ἰταλίαν, ἐπωφελήθησαν τῶν σχετικῶν κοινωνιολογικῶν
 γνώσεων, διὰ νὰ ἐπιτύχουν τὴν ὑπ' αὐτῶν ἐπιζητουμένην στροφὴν τῶν ψυχικῶν
 διαθέσεων τῆς γερμανικῆς καὶ τῆς ἰταλικῆς νεολαίας καί, ἐν συνεχείᾳ, τὸν ἔλεγχον
 τῶν μελλοντικῶν ἐνεργειῶν τῶν νέων. Τὸ αὐτὸ ἔπραξαν οἱ ὑπ' ὄψει ἠγήτορες, διὰ
 νὰ κατορθώσουν τὴν ἀποσάθρῳσιν τῶν ἀντιπάλων αὐτοχθόνων κοινωνικῶν δυνά-

μεων, ὡς ἐπίσης καὶ τὴν διάσπασιν ἢ μείωσιν τῆς συνοχῆς ἐτέρων κοινωνιῶν. Ἄλλωστε, κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ Β' Παγκοσμίου Πολέμου, οἱ «Σύμμαχοι» πολέμοι τοῦ «Ἀξονος» Βερολίνου - Ρώμης - Τόκιο ἐχρησιμοποίησαν γνώστας τῶν συνηθειῶν, τῶν παραδόσεων, τῶν ἰδανικῶν, τῶν ἐλπίδων καὶ ἐν γένει τῶν πολιτισμῶν τῶν κατοίκων τῶν χωρῶν τῆς Εὐρώπης, τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Ἀφρικῆς τῶν κατεχομένων τότε ὑπὸ τῶν γερμανικῶν, ἰαπωνικῶν καὶ ἰταλικῶν στρατευμάτων, διὰ νὰ δημιουργήσουν τὰ καλούμενα «κινήματα ἀντιστάσεως», νὰ κατευθύνουν ταῦτα κατὰ βούλησιν κ.ο.κ. Ἀφ' ἐτέρου, ὅταν εὐθύς μετὰ τὴν λήξιν τῶν στρατιωτικῶν ἐπιχειρήσεων ἤρχισαν αἱ ἀπροκάλυπτοι διαμάχαι μετὰ τοῦ σχηματισθέντος Δυτικοῦ καὶ Ἀνατολικοῦ Συνασπισμοῦ, κατέστη ἐμφανῆς ἡ ὑπεροχή—ἀπὸ ἀπόψεως μέσων, πείρας καὶ ἰκανότητος—τῶν εἰδικῶν μιάς τῶν «μεγάλων δυνάμεων» εἰς τὴν ἐκμετάλλευσιν τῶν συγχρόνων κοινωνιολογικῶν γνώσεων, πρὸς πρόκλησιν ἀναστατώσεων καὶ ρηγμάτων ἐντὸς τῶν κοινωνιῶν τοῦ ἀντιπάλου Συνασπισμοῦ. Τὰς πρώτας κατὰ τὸ 1944 κρούσεις καὶ ἀντενεργείας ἠκολούθησαν, ὡς γνωστόν, καὶ ἄλλαι, αἱ ὁποῖαι ὠδήγησαν εἰς τὴν διεξαγωγὴν ὑπὸ τῶν ἐν λόγῳ ἀντιμετώπων Συνασπισμῶν ἀνοικτοῦ καὶ πρακτικῶς ἀδιακόπου **κοινωνικοῦ** οἰκουμενικοῦ πολέμου. Εἰς αὐτὸν τὸν πρωτοφανῆ ἀγῶνα, ὁ ὁποῖος ἐπιτείνει καὶ ἐπιταχύνει τὰς κοινωνικὰς μεταβολὰς ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον τῆς ὑφηλίου, ὁ ρόλος τῆς εὐρυτέρας κοινωνιολογικῆς ἐνημερότητος ἀπέβη πολλάκις πλεονῆ ἢ ἰσότημος τοῦ ρόλου τῆς ἐπὶ μέρους πολιτικῆς, στρατιωτικῆς, οἰκονομικῆς κ.λ. ἐνημερότητος. Φαίνεται λοιπόν, ὅτι ὁ Δυτικὸς Συνασπισμὸς, ἐν πλήρει ἐπιγνώσει τῆς κοινωνικῆς σημασίας τῶν ἐνεργειῶν του, ἐπιχειρεῖ νὰ πραγματοποιήσῃ τὴν σταθερὰν βελτίωσιν τοῦ συνόλου τῶν συνηθειῶν τοῦ κοινωνικοῦ βίου πολλῶν ἑκατοντάδων ἑκατομμυρίων πενομένων ἀτόμων—δηλαδὴ τῶν τριῶν περίπου τετάρτων τοῦ πληθυσμοῦ τῆς ὑδρογείου—ἐντὸς τοῦ πλαισίου ἀνεξαρτήτων μὲν καὶ μεῖον αὐτόχθονα πολιτισμόν, στενῶς ὅμως συνεργαζομένον «ἀνοικτῶν κοινωνιῶν». Ἐξ ἄλλου, ὁ Ἀνατολικὸς Συνασπισμὸς καλλιεργεῖ ἐκεῖνα τὰ κοινωνικὰ φαινόμενα (μεταβολαὶ ἰδανικῶν, θραῦσις τῶν συνηθειῶν καὶ τῶν παραδόσεων καὶ τῶν θεσμῶν, αὔξησις τῶν ἐπιθυμιῶν δι' ὕλικά ἀγαθὰ, ταχεῖα κοινωνικῶς ἀσυντόνιστος τεχνικο-οικονομικὴ ἀνάπτυξις, «προλεταριοποίησις τῶν ἀγροτῶν» κ.τ.τ.), τὰ ὁποῖα θὰ συνεπιφέρουν τὴν ἐπέκτασιν τῆς ἐπιρροῆς καὶ τῶν γεωγραφικῶν ὁρίων τῶν «ὀλοκληρωτικῶς κατευθυνομένων κοινωνιῶν». Ἐν πάσῃ ὁμως περιπτώσει, ἡ τελικὴ ἔκβασις αὐτῆς τῆς ἄνευ προηγουμένου συρράξεως θὰ ἐξαρτηθῇ προφανῶς, σὺν τοῖς ἄλλοις, ἐκ τοῦ βαθμοῦ τῆς ἐπιδειξίτητος τὴν ὁποίαν θὰ ἐπιδείξουν οἱ ἀντιμαχόμενοι εἰς τὴν χρησιμοποίησιν τῶν κοινωνιολογικῶν ἀνακαλύψεων πρὸς ἀποφυγὴν κοινωνικῶν σφαλμάτων ἐντὸς τοῦ στρατοπέδου των καὶ εἰς τὴν συμμετρικὴν προώθησιν τῶν κατὰ τομεῖς σκοπῶν των.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Ἀκογλου, Ε. Κ. «Λαογραφικά Κοντυώρων. Ἀπὸ τῆ Ζωῆ τοῦ Πόντου». Ἀθῆναι, 1939
- Ἀναγνωστοπούλου, Ε. Γ. «Λαογραφία τῆς Ρούμελης». Ἀθῆναι, 1955.
- Ἀνθρακοπούλου, Ι. Σ. «Συντονισμένη Καθολικὴ Κοινωνικὴ Ἀνάπτυξις», Ἀγροτικὴ Οἰκονομία. Ἀθῆναι, ΙΖ', 15ον (Ἰούλιος—Σεπτέμβριος, 1958).
- «Τύποι Σχεδίων Ἀναπτύξεως, Συνοπτικὴ Ἀνάλυσις καὶ Κριτικὴ». Ἀθῆναι, 1959.
- «Ὁ Συνεργατισμὸς ἀπὸ Κοινωνιολογικῆς Ἀπόψεως», Ἡ Φωνὴ τῶν Συνεταιρισμῶν, Ἀθῆναι, ἔτος ΙΔ' 11ον (Νοέμβριος, 1959).
- Βαλαώρα, Β. Γ. Ἡ Ὑγιεινὴ τοῦ Χωριοῦ. Σειρὰ Ἐκδόσεων τοῦ Ὑπουργείου Ἀνοικοδομήσεως Ἀριθ. 28. Ἀθῆναι, 1947.
- Βαλέτα, Γ. Μ. «Φωριὲλ Κλαύδιος», Μεγάλῃ Ἑλληνικῇ Ἐγκυκλοπαίδεια (1). Τόμος ΚΔ' Ἀθῆναι, Πυρσὸς Α.Ε. 1934.
- Γανώση, Β.Γ. «Ἡ Γεωργία καὶ ὁ Ἑλληνορωμαϊκὸς Πολιτισμὸς». Ἀθῆναι, 1933.
- «Δοκίμια καὶ Μελέται». Ἀθῆναι, Ὑπουργεῖον Γεωργίας, 1936.
- Γούλα, Δ. Γ. «Ροβολάει ἓνας Λεβέντης». Ἀθῆναι, 1959.
- Δαλεζίου, Α. Γ. «Ἐθνολογία», Μ. Ε. Ε. Τόμος Θ' Ἀθῆναι, Πυρσὸς Α.Ε. 1929.
- «Ἐλευθερόπουλος, Ἀβροτέλης», Μ. Ε. Ε. Τόμος Θ'. Ἀθῆναι, Πυρσὸς Α.Ε. 1929.
- Εἰρηναίου, Μητροπολίτου Σάμου καὶ Ἰκαρίας. «Ἡ Δύναμις καὶ ἡ Ἀξία τῶν Παραδόσεων». Σάμος, 1939.
- Εὐελπίδη, Χ. «Εἰσαγωγὴ εἰς τὰς Κοινωνικὰς Ἐπιστήμας». Ἐκδ. 3η. Ἀθῆναι, Ἀργύρης Παπαζήσης, 1951.
- «Ἡ Μηχανοποίησις τῆς Γεωργίας καὶ τὰ ἕξ αὐτῆς Κοινωνικὰ Προβλήματα», Ἀγροτικὴ Οἰκονομία. Ἀθῆναι ΙΔ' 4ον (Ὀκτώβριος—Δεκέμβριος, 1955).
- «Ἡ Γεωργία ἀπὸ Οἰκονομικῆν καὶ Κοινωνικῆν Ἀποψιν». Ἀθῆναι, Ἀργύρης Παπαζήσης, 1956.

1) Ἐφ' ἐξῆς ἀναφερομένη ὡς Μ.Ε.Ε.

- «'Αγροτικός καὶ 'Αστικός Πληθυσμός», 'Αγροτική Οἰκονομία. 'Αθήναι ΙΖ', 13ον ('Ιανουάριος—Μάρτιος, 1958).
- «'Αγροτική Κοινωνιολογία. Σημειώσεις Παραδόσεων», 'Αθήναι, 1958 (Πολυγραφημένοι).
- Ἐλευθεροπούλου, Α. «Γενική Κοινωνιολογία, Εἰσαγωγή καὶ Σύστημα». 'Αθήναι, Α. Παπαζήσης, 1950.
- Ζαβιτσάνου, Ε. Κ. «Οἰκονομική καὶ Κοινωνική Ζωὴ τῆς 'Ιθάκης ἀπὸ 'Αρχαιοτάτης Ἐποχῆς μέχρι τοῦ 1950».
- Καββαδία, Γ. Β. «Ἡ Μελέτη τῆς Κυκλοφορίας τῶν Ἀνθρώπων καὶ τῶν Ἀγαθῶν ὡς Μέθοδος Ἐρεῦνης ἐν τῇ Κοινωνιολογίᾳ». 'Αθήναι, 1958.
- Καλυδοπούλου, Γ. Α. «Οἱ Κοινωνικὲς Συνθῆκες τῆς Ἑλληνικῆς καὶ Ξένης Ὑπαίθρου, ἡ Ψυχαγωγία τοῦ Ἀγρότου ἔδω κι' ἄλλοῦ». 'Αθήναι, Ἄετος Α.Ε., 1946.
- Κανελάκη, Γ. Π. «Ἐπιστροφή εἰς τὸ Χωριό». 'Αθήναι, 1955.
- Κανελλοπούλου, Π. Κ. «Κοινωνιολογία», Μ. Ε. Ε. Τόμος ΙΔ' 'Αθήναι, Πυρσὸς Α. Ε. 1930.
- Καραβίδα, Κ. Δ. «'Αγροτικά, Ἔρευνα ἐπὶ τῆς Οἰκονομικῆς καὶ Κοινωνικῆς Μορφολογίας ἐν Ἑλλάδι καὶ ἐν Γειτονικαῖς Σλαβικαῖς Χώραις». 'Αθήναι, Ὑπουργεῖον Γεωργίας. 1931.
- Κλήμη, Α. Ν. «'Αγροτική Πίστις, Ἱστορία τῆς Ἰδρύσεως τῆς Ἀγροτικῆς Τραπέζης». 'Αθήναι, 1950.
- «'Αγροτική Πίστις, Θεωρητικὴ Σύγχρονος Ἐνατένι- σις τῆς Λειτουργίας τῆς Ἀγροτικῆς Πίστεως». 'Αθήναι, 1952.
- Κοινωνιολογικὴ Ἔρευνα, Ἔκδοσις τοῦ Ἑλληνικοῦ Κέντρου Κοινωνιολογικῶν Μελετῶν. 'Αθήναι. Τόμος Α'. 1ον ('Απρίλιος—Ἰούνιος, 1957). Ἐπίσης, Α' 2ον/3ον (Σεπτέμβριος—Δεκέμβριος, 1957).
- Κούμαρη, Ι. Γ. «Ἀνθρωπολογία», Μ. Ε. Ε. Τόμος Δ' 'Αθήναι, Πυρσὸς Α.Ε. 1928.
- Κυριακίδη, Σ. Π. «Πολίτης Νικόλαος Γ.», Μ. Ε. Ε. Τόμος Κ' 'Αθήναι, Πυρσὸς Α.Ε. 1932.
- Λαμπρίδη, Ἑλλη «Κόντ, Αὐγουστος Μ.Φ.Ε.», Μ. Ε. Ε. Τόμος ΙΔ' 'Αθήναι, Πυρσὸς Α.Ε. 1930.
- Μαρίνη, Κ. Π. «Ἀντίλαλος ἀπὸ τὸ Χωριό μας», Λαογραφικὴ Μελέτη. 'Αθήναι, 1929.
- Παπακωνσταντίνου, Θ. «Λαογραφία», Μ. Ε. Ε. Τόμος ΙΕ' 'Αθήναι, Πυρσὸς Α.Ε. 1931.

- _____· «Παρέτο, Βιλφρέδος Φ.», Μ. Ε. Ε. Τόμος ΙΘ' 'Αθήναι, Πυρσός Α.Ε. 1932.
- _____· «Σπένσερ, 'Ερβέρτος», Μ. Ε. Ε. Τόμος ΚΒ' 'Αθήναι, Πυρσός Α.Ε. 1933.
- Παπαχρίστου, Χ. «Συμβολή εις τὴν Μελέτην τῶν Βασικῶν Χαρακτῆρων τῆς Χωρικῆς Οἰκονομίας τῆς 'Ελλάδος». 'Αθήναι, 1954.
- Πηνιάτογλου, Λ. «'Η 'Αρχαϊκὴ Μορφὴ τοῦ Βασιλικοῦ Θεσμοῦ». 'Αθήναι, 1938.
- _____· «Τὸ Πρωτεῖον τῆς Οἰκογενείας». 'Αθήναι, 1938.
- Πορτάση, Μαξιμιανή «'Επιστήμη», Μ. Ε. Ε. Τόμος ΙΑ' 'Αθήναι, Πυρσός Α.Ε. 1929.
- Ρωμαίου, Κ. «Κοντὰ στὶς Ρίζες, Ἔρευνα στὸν Ψυχικὸ Κόσμο τοῦ 'Ελληνικοῦ Λαοῦ». 'Αθήναι, 1959.
- Σακελλαρίου, Γ. Θ. «Κοινωνιολογία». Ἔκδ. 2α. Λευκωσία: Ἐκδοτικὸς Οἶκος Ζαβάλλη, 1949.
- Σίδερη, Α. «'Η Γεωργικὴ Πολιτικὴ τῆς 'Ελλάδος κατὰ τὴν Λήξασαν Ἐκατονταετίαν (1833 — 1933)». 'Αθήναι, Κ. Σ. Παπαδόγιαννη. 1934.
- _____· «Σημειώσεις Κοινωνιολογίας, Παραδόσεις παρὰ τῆ Α.Σ.Ο. καὶ Ε.Ε.», 'Αθήναι 1959 (Πολυγραφημένοι).
- Στρατῆ, Ε. Γ. «'Η Δράμα καὶ Δράβισκος». Σέρραι, 1924.
- Τσουδεροῦ, Ι. Ε. «Οἱ Γεωργικοὶ Συνεταιρισμοὶ ἐν τῷ Πλαίσίῳ τῆς 'Ελληνικῆς Κοινωνικῆς Διαρθρώσεως». 'Αθήναι, Βιβλιοπωλεῖον τῆς «Ἐστίας» 1960.

*
**

- Allen, H. B. Rural Reconstruction in Action, Experience in the Near and Middle East. Ithaca, New York: Cornell University Press, 1953.
- Bailey, L. H. The Country Life Movement. New York: Mac Millan Co, 1915.
- Beers, H. W. «A Portrait of the Farm Family in Central New York State», Outside Readings in Sociology. Edited by E.A. Schuler, et. al. New York: Crowell Co., 1953.
- _____· Growth of Population in Kentucky, 1860—1940», Lexington. University of Kentucky A.E.S. Bul 422. April 1942.
- Beers, H. W. et. al. Health Education Monographs No. 3 1959. Oakland, Calif.: Society of Public Health Educators, Inc., 1958.

- Butterfield, K. L. *Chapters in Rural Progress*. Chicago: University of Chicago Press, 1907.
- . *The Country Church and the Rural Problem*. Chicago: University of Chicago Press, 1911.
- . *The Farmer and the New Day*. New York: Macmillan Co., 1919.
- Cavan, R. S. *Criminology*. 2d. ed. New York: Crowell Co., 1955.
- Cuber, J. F. *Sociology, a Synopsis of Principles*. New York & London: Appleton - Century Co., Inc., 1947.
- Davis, K. *Human Society*. New York: Macmillan Co., 1949.
- Duncan, O. D. «The Theory and Consequences of Mobility of Farm Population», *Stillwater. Oklahoma AES Circ.* 88. May, 1940.
- . «Rural Sociology Coming of Age», *Rural Sociology (U.S.A.)* Vol. 19, March, 1954.
- Galpin, C. J. *Rural Life*. New York: The Century Co., 1918.
- Gee, W. *The Social Economics of Agriculture*. 3d. ed. New York: Macmillan Co., 1954.
- Gillette, J. M. *Rural Sociology*. New York: Macmillan Co., 1922.
- Gist, N. P. and Halbert, L. A. *Urban Society*. New York: Crowell Co., 1933.
- «Greece», *Cultural Patterns and Technical Change*. Edited by M. Mead. *Tensions and Techology Series*. Paris: U.N.E.S.C.O., 1953. 2d. impression, Deventer Holland: The Ijsel Press Ltd., 1954.
- Hatt, P. K. and Reiss, A. J. *Cities and Society, the Revised Reader in Urban Sociology*. Glencoe, Illinois: The Free Press, 1957.
- Hillman, A. *Community Organization and Planning*. New York: Macmillan Co., 1950.
- Jahoda, M. Deutsch, M., Cook, S. W. *Research Methods in Social Relations with Especial Reference to Prejudice*. 2. Vols. New York: Dryden Press, 1954.
- Kolb, J. H. «Rural Primary Groups», *Madison. University of Wisconsin AES Research Bulletin* 51. 1951.
- . *Emerging Rural Communities*. Madison, Wis.: University of Wisconsin, Press, 1959.
- Landis, P. H. *Social Living, Sociology and Social Problems*. 3d. ed. Boston: Ginn & Co., 1958.
- Leonard, O. *Bolivia: Land, People and Institutions*. Washington: Scarecrow Press, 1952.

- Loomis, C. P. et. al. *Rural Social Systems, a Textbook in Rural Sociology and Anthropology*. New York: Prentice-Hall Inc., 1950.
- Lorimer, F. et. al. *Culture and Human Fertility*. Paris: U.N.E.S.C.O., 1954.
- Lundberg, G. A. *Social Research, a Study in Methods of Gathering Data*. 2d. ed. New York—London—Toronto: Longmans, Green & Co., 1942,
- Morgan, A. E. *The Small Community, Foundation of Democratic Life*. New York: Harper, 1942.
- . *Small Community Economics*. New York: Fellowship Publications, 1943.
- Nelson, L. «A Social Survey of Escalante, Utah». Provo-Brigham Young University Studies, 1. 1925.
- . *Rural Cuba*. Minneapolis: University of Minnesota Press, 1952.
- . *Rural Sociology*. 2d. ed. New York: American Book Co., 1955.
- Odum, H. W. *American Sociology. the Story of Sociology in the United States through 1950*. New York—London—Toronto: Longmans, Green & Co., 1951.
- Report of the Commission on Country Life, with an Introduction by Theodore Roosevelt*. Edited by L. H. Bailey. New York: Sturgis & Walton, 1911.
- Review of Sociology, Analysis of a Decade*. Edited by J. B. Gittler. New York: John Wiley & Sons, Inc. 1957.
- Rose, A. M. *Sociology, the Study of Human Relations*. New York: Alfred A. Knopf, 1957.
- Ross, R. and Van Den Haag, E. *The Fabric of Society, an Introduction to the Social Sciences*. New York: Harcourt, Brace & Co., 1957.
- Sanders, I. T. and Ensminger, D. «Alabama Rural Communities: A Study of Chilton County». Montevallo. Alabama College Bul. 136. 1940.
- Sanders, I. T. *Balkan Village*. Lexington, Ky.: University of Kentucky Press, 1949.
- . «Village Social Organization in Greece», *Rural Sociology (U.S.A.)* Vol. 19, December, 1953.
- . «The Nomadic Peoples of Northern Greece Ethnic Puzzle and Cultural Survival», *Social Forces (U.S.A.)* Vol. 33, December, 1954.

- Sanderson, D. *The Farmer and his Community*. New York: Harcourt, Brace & Co., 1922.
- _____. «Research Memorandum on Rural Life in the Depression». New York: Social Sciences Research Council Bul. 34. 1937.
- _____. *Leadership for Rural Life*. New York: Association Press, 1940.
- _____. *Rural Sociology and Rural Social Organization*. New York: John Wiley & Sons Inc., 1942.
- Smith, T. L. *Brazil: People and Institutions*. Baton Rouge: Louisiana State University Press, 1946.
- _____. *The Sociology of Rural Life*. 3d. ed. New York: Harper & Bros. 1953.
- Sorokin, P. A. *Contemporary Sociological Theories*. New York: Harper & Bros., 1928.
- Sorokin, P. A., Zimmerman, C. C., and Galpin C. J. *Systematic Source Book in Rural Sociology*. Minneapolis: University of Minnesota Press, 1930.
- Steiner, J. F. *Community Organization, a Study of its Theory and Current Practice*. New York: Appleton-Century Co., 1930.
- Taylor, C. C. *Argentine Rural Life*. Baton Rouge: Louisiana State University Press, 1946.
- Taylor, C. C. et. al. *Rural Life in the United States*. New York: Alfred A. Knopf, 1950.
- Timasheff, N. S. *Sociological Theory, its Nature and Growth*. New York: Doubleday & Co., Inc., 1955.
- Toennies, F. *Fundamental Concepts of Sociology (Gemeinschaft und Gesellschaft)*. C. P. Loomis (trans.) New York: American Book Co., 1940.
- Vance, R. *The Ozarks, an American Survival of Primitive Society*. New York: Vanguard Press, 1931.
- Whetten, N. *Rural Mexico*. Chicago: University of Chicago Press, 1948.
- Wilson, W. H. *The Evolution of the Country Community*. Boston: Pilgrim Press, 1923.
- Woolston, H. *Metropolis: A Study of Urban Communities*. New York: Appleton - Century Co., 1938.
- Young, Hsin - Pao *Fact Finding with Rural People*. F.A.O. Agricultural Development Paper No 52. Rome: F.A.O., 1955.
- Zimmerman, C. C. *The Changing Community*. New York: Harper & Bros., 1938.